

Razvoj prehrambene industrije u RH

Jerković, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:162866>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

NIKOLINA JERKOVIĆ

**RAZVOJ PREHRAMBENE INDUSTRIJE U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

NIKOLINA JERKOVIĆ

**RAZVOJ PREHRAMBENE INDUSTRIJE U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

JMBAG: 0303036327, redovita studentica

Studijski smjer: Turizam

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Ekonomija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2018

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Nikolina Jerković, kandidat za prvostupnicu poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Nikolina Jerković dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Razvoj prehrambene industrije u Republici Hrvatskoj** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MJESTO I ULOGA INDUSTRIJE U GOSPODARSKOM RAZVITKU.....	3
2.1. Razvoj industrije	4
2.2. Industrijalizacija	5
2.3. Deindustrijalizacija.....	6
3. OBILJEŽJA RAZVOJA HRVATSKE INDUSTRIJE.....	8
3.1. Industrija od 1945. do 1990. godine	8
3.2. Industrija od 1990. do 2014. godine	9
3.3. Industrijska strategija Republike Hrvatske od 2014. do 2020. godine	10
4. HRVATSKA PREHRAMBENA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	12
4.1. Razvojni tijek hrvatske prehrambene prerađivačke industrije	13
4.2. Obilježja prehrambene industrije u RH	13
4.3. Obilježja u primarnoj preradi poljoprivrednih proizvoda	14
4.3.1. Prerada žita.....	14
4.3.2. Prerada uljarica.....	15
4.3.3. Proizvodnja maslinovog ulja.....	15
4.3.4. Proizvodnja šećera	16
4.3.5. Prerada voća i povrća	16
4.3.6. Proizvodnja vina.....	17
4.4. Obilježja u proizvodnji stočarskih proizvoda	18
4.4.1. Proizvodnja mesa	18
4.4.2. Proizvodnja mliječnih proizvoda	18
4.4.3. Prerada ribe	20
4.5. Obilježja proizvodnje finalnih prehrambenih proizvoda.....	20
4.5.1. Proizvodnja hrane i pića.....	21
4.5.2. Proizvodnja slada i piva	21
4.5.3. Proizvodnja vode	22
4.5.4. Proizvodnja konditorskih proizvoda.....	22
5. KRAŠ D.D. Zagreb.....	23

5.1. Povijest Kraša.....	23
5.2. Misija i vizija Kraša	24
5.3. Financijski rezultati poslovanja Kraša.....	24
6. KOESTLIN D.D. Bjelovar	28
6.1. Povijest Koestlina	28
6.2. Misija i vizija Koestlina.....	29
6.3. Financijski rezultati poslovanja Koestlina	29
7. KRAŠ D.D. I KOESTLIN D.D.	33
7.1. Usporedba poslovanja za 2017. godinu	33
7.2. Usporedba poslovanja za prvu polovicu 2018. godine	36
7.3. Kritički osvrt	39
8. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA:	42
PRILOZI.....	45
POPIS GRAFIKONA.....	62
POPIS PRILOGA.....	62
SAŽETAK	64
SUMMARY	65

1. UVOD

Tema ovog rada je razvoj prehrambene industrije u Republici Hrvatskoj. Općenito, industrija je skup ljudskih djelatnosti koje imaju za cilj proizvodnju roba i usluga prerađivanjem proizvoda iz primarnog sektora. Proizvodnja prehrambenih proizvoda dugi niz godina predstavlja važan dio domaćeg gospodarstva. Smatra se da je razvoj industrije imao najveći utjecaj na rast životnoga standarda odnosno da je industrijalizacija motor rasta ekonomskog razvoja. Obilježava ju raznolikost i razvijenost, a s obzirom na vrijednost industrijske proizvodnje predstavlja najznačajniji proizvodni sektor zbog čega je nužno poticati njen rast i razvoj. Budući da je ova tema izuzetno opširna, u radu su pruženi samo pojedini elementi. Glavni cilj ovog rada je analizirati razvoj prehrambene industrije u republici Hrvatskoj, te uz to i priložiti, odnosno prikazati pozitivne primjere u prehrambenoj industriji.

Rad se, osim Uvoda i Zaključka, sastoji od šest poglavlja s pripadajućim potpoglavljima. Prvo poglavlje govori o važnosti mjesta i uloge industrije u gospodarskom razvoju, spominju se pojmovi razvoja industrije, industrijalizacije te deindustrijalizacije. Važnost industrije je upravo u tome što je ona djelatnost u kojoj se ostvaruje velika koncentracija kapitala i rada u istom proizvodnom procesu i koja ima sposobnost masovne proizvodnje istovrsnih proizvoda jednake kvalitete, što ju čini najznačajnijom prerađivačkom djelatnošću. U drugom poglavlju obrađena su obilježja razvoja Hrvatske industrije koji su analizirani kroz dva ključna razdoblja, tj. na razdoblje razvoja Hrvatske industrije od Drugog svjetskog rata do 1990. godine, koje je ključno jer se tada Hrvatska, zahvaljujući razvoju industrije, uspjela preobraziti iz nerazvijene u razvijenu zemlju; te na razdoblje poslije industrijalizacije tj. poslije 1990. godine. U trećem poglavlju razrađena je Hrvatska prehrambena industrija, te su u potpoglavljima razrađena obilježja proizvoda prehrambene prerađivačke industrije. U četvrtom poglavlju razrađen je primjer društva Kraš i njegovi financijski izvještaji, a u petom poglavlju je razrađeno poslovanje društva Koestlin. U posljednjem poglavlju uspoređeno je poslovanje Kraš d.d. i Koestlin d.d. kao jednih od vodećih u sektoru konditorske industrije.

Za potrebe pisanja završnog rada, odgovarajućim kombinacijama, korištena je domaća literatura, te internetske stranice, čiji se popis nalazi na samom kraju rada

pazeći pritom na vjerodostojno prenošenje i citiranje izvora. Podatci su prikupljeni sekundarnim istraživanjem. U istraživanju su korištene metoda deskripcije, analize i sinteze, te metoda komparacije.

2. MJESTO I ULOGA INDUSTRIJE U GOSPODARSKOM RAZVITKU

Industrija je obilježila devetnaesto i dvadeseto stoljeće, kada je bila moguća zahvaljujući revolucioniranju oruđa za rad, a presudnim za početak industrijskog načina proizvodnje smatra se izum parnog stroja.

Industrija je djelatnost u kojoj se ostvaruje velika koncentracija kapitala i rada u istom proizvodnom procesu i koja ima sposobnost masovne proizvodnje istovrsnih proizvoda jednake kvalitete, što ju čini najznačajnijom prerađivačkom djelatnošću.

Obilježja industrije su:

- proizvodnja uz pomoć strojeva i složenih tehnoloških postupaka
- pretežito proizvodnja u velikim serijama, odnosno masovna proizvodnja
- standardizacija proizvoda koja podrazumijeva utvrđivanje karakteristika što ih moraju imati istovrsni proizvodi (oblik, dimenzije, tehnička svojstva...)
- neprekidan proces razvoja tehničke podjele rada koji rezultira koji rezultira povećanjem specijalizacije u proizvodnji te poticanjem razvoja drugih gospodarskih djelatnosti
- tržišna proizvodnja i neprestano širenje tržišta industrijskih proizvoda usporedno s rastućom specijalizacijom u proizvodnji¹.

Industrija najbrže i u najvećoj mjeri prihvaća rezultate razvoja znanosti, materijalizira ih kroz tehnički napredak, proizvodnju novih sirovina i repromaterijala te sredstava za rad, kroz razvoj novih proizvoda, unaprjeđujući pritom postojeće i razvijajući nove tehnološke postupke. Ona zatim svoje proizvode isporučuje drugim djelatnostima i tako širi rezultate znanstvenotehnološkog napretka i u druge gospodarske djelatnosti.

¹ Karaman Aksentijević N., „ Industrija“ u Čavrak V. (ur), *Gospodarstvo Hrvatske*, Grafo Idea, Zagreb, 2011. str 148

2.1. Razvoj industrije

Razvoj industrije ima pozitivne posljedice i utjecaj na razvoj cjelokupnog gospodarstva. Važno je spomenuti kako se uz razvoj industrije, kao posljedica, razvila i društvena podjela rada te su se pojavile nove djelatnosti te se promijenila gospodarska struktura zemlje. Obilježja industrijskog načina proizvodnje proširila su se na gotove sve djelatnosti. Razvoj industrije ima brojne i značajne društvene posljedice, a kao najvažnija od njih izdvaja se porast kvalitete života ljudi. Razvoj industrije je omogućio značajan porast stope zaposlenosti stanovništva, promjenu strukture ljudskog rada u proizvodnji u korist intelektualnog rada, skraćivanje radnog vremena, veću dostupnost proizvoda koji zadovoljavaju osobne potrebe velikom broju potrošača, te porast životnog standarda stanovništva. Postoji više segmenata zašto je industrija motor rasta, a među najznačajnije spadaju:

- postoji empirijska korelacija između stupnja industrijalizacije i dohotka po stanovniku u zemljama u razvoju
- produktivnost je veća u sektoru industrije nego u sektoru poljoprivrede. Stoga transfer resursa iz poljoprivrede u industriju znači pozitivne učinke strukturne promjene na ekonomiju.
- transfer resursa iz prerađivačke industrije u usluge može dovesti do tzv. Baumolovog efekta. Naime kako udio usluga raste, ukupni ekonomski rast ima tendenciju usporavanja.
- u usporedbi s poljoprivredom, industrijski sektor nudi mogućnost za akumulaciju kapitala u zemljama u razvoju, što je jedan od izvora rasta.
- industrija omogućava iskorištavanje ekonomije razmjera i tehnološkog napretka, te su učinci prelijevanja jači nego u poljoprivredi².

² Kovačević Z., Beg M. i Sekur T. „Gospodarsko značenje industrije“ u Obadić A. i J. Tica (ur.), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Sveučilišna tiskara d.o.o., 2016., str 370

2.2. Industrijalizacija

Industrijalizacija kao posljedica razvoja industrije u pojedinim zemljama traje ovisno o prirodnim, ekonomskim, socijalnim i političkim uvjetima. S ekonomskog gledišta prihvaćen je stav da se zemlja može smatrati industrijaliziranom ako:

- 25% dohotka izvorno ostvaruje u industrijskom sektoru
- 60% ukupne industrijske proizvodnje ostvaruje u prerađivačkoj industriji (proizvodnja investicijskih dobara i potrošne robe)
- ako je 10% ukupnog stanovništva zaposleno u industriji³.

Vremensko trajanje od razvoja industrije do industrijalizacije neke zemlje, dakle, nije ništa drugo nego duljina njenog razvojnog puta iz nerazvijene u zemlju srednje razvijenosti na kojoj je industrija najzastupljenija djelatnost u strukturi bruto domaćeg proizvoda i u zaposlenosti.

Kako bi se kvalitetno razumjela dosegnuta razina industrijskog razvoja neke zemlje potrebno je pravilno identificirati fazu u kojoj se ona nalazi. U tome smislu pokazale su se neke zakonitosti, a presjek 20. stoljeća prikazuje sljedeće:

- većina visoko razvijenih zemalja Zapada nalazi se u četvrtoj s tendencijom prelaska u petu fazu industrijskog razvoja
- većina nerazvijenih zemalja nalazi se u prvoj ili drugoj fazi industrijskog razvoja
- većina zemalja u razvoju nalazi se oko treće faze industrijalizacije. Pred tim zemljama se nalazi problem „ispravljanja“ naslijeđene industrijske strukture⁴.

Hrvatska se nalazi u toj delikatnoj trećoj fazi razvoja industrije u koju je ušla još 1980-ih godina, a koja traje i danas. Osnovni zadaci koje treba ostvariti u ovoj fazi su: povećanje uključenosti u međunarodnu podjelu rada, porast uloge tehnike i tehnologije, povećanje intenzivnosti korištenja proizvodnih faktora, a posebice porast sektorske proizvodnosti rada⁵.

U procesu daljnjeg razvoja zemlje značaj industrije se smanjuje jer nastaju i razvijaju se nove uslužne djelatnosti. To ne znači da se u visoko razvijenim zemljama industrija

³ Karaman Aksentijević N., op.cit., str 149

⁴ Kovačević Z., Beg M. i Sekur T., op.cit., str 372

⁵ Karaman Aksentijević N., op.cit., str 155-156

manjuje, već da vrijednost ostvarene proizvodnje industrije po stanovniku raste kontinuirano raste, ali sporije od rasta proizvodnje u uslužnom sektoru. Zbog toga uslužne djelatnosti dominiraju u gospodarskoj strukturi visoko razvijenih zemalja. Industrija više nije ključan izvor novih radnih mjesta kao na srednjem stupnju razvijenosti jer ljudski rad zamjenjuje suvremena tehnika i tehnologija zbog čega se u visokorazvijenim zemljama mijenja industrijska struktura.

2.3. Deindustrijalizacija

Deindustrijalizacijom se naziva proces smanjiva udjela industrije u bruto domaćem proizvodu i u ukupnoj zaposlenosti. Ona ne predstavlja problem i smatra se prirodnim tijekom razvoja neke ekonomije jer se pokazalo da smanjenje udjela industrije u BDP-u ili udjela zaposlenih u industriji i u ukupnoj zaposlenosti ne mora značiti, nužno i smanjenje ukupnog BDP-a neke države. Odnosno, BDP i industrijski sektor rastu u apsolutnim iznosima, ali je nakon određenog stupnja razvoja stopa rasta sektora industrije manja od stope rasta BDP-a što uzrokuje smanjenje udjela industrije u BDP-u.

Smatra se da je glavni uzrok deindustrijalizacije viši rast produktivnosti rada u industriji od onoga u uslugama zbog čega se u industriji zapošljava manji broj radnika u odnosu na sektor usluga. Deindustrijalizacija se djelomično može shvatiti kao posljedica promjena u strukturi potrošnje stanovništva tijekom ekonomskog razvoja. Odnosno, što su zemlje bogatije, to se veći dio potrošnje stanovništva odnosi na usluge.

Budući da je učinak deindustrijalizacije na gospodarstvima različit, iz toga slijede i različiti pogledi na nju. Ona može biti prirodan fenomen i posljedica ekonomskog rasta ili može doći kao proces koji vodi rastu nezaposlenosti uslijed nefleksibilnog tržišta rada pri čemu sektor usluga ne uspijeva apsorbirati radnu snagu koju oslobodi industrija. Odnosno, deindustrijalizacija se može pojaviti kao pozitivan proces (u prvom slučaju) ili kao negativan proces (u drugom slučaju). Empirijski nalazi upućuju na to kako su na deindustrijalizaciju u Hrvatskoj utjecali drugačiji čimbenici nego u razvijenim zemljama. Pokazalo se da rast BDP-a ima suprotan utjecaj na zaposlenost u industriji od one koju predviđa ekonomska teorija. Rast BDP-a po stanovniku nije jedan od

učinaka na deindustrijalizaciju, a rast investicija vodi smanjivanju udjela zaposlenih u industriji⁶.

Zemlje koje se nađu u deindustrijalizaciji trebaju poduzeti mjere reindustrijalizacije. Ona označava ekonomski, socijalni i politički proces organiziranja nacionalnih resursa u svrhu ponovnog uspostavljanja industrijalizacije. Reindustrijalizacija je složen proces koji se odvija kao rezultat potrebe pojačanja ili povratka vitalnosti nacionalnom gospodarstvu.

⁶ Kovačević Z., Beg M. i Sekur T., op.cit., str 375

3. OBILJEŽJA RAZVOJA HRVATSKE INDUSTRIJE

Hrvatska je u drugoj polovici 20. stoljeća započela proces ubrzanog razvoja temeljenog na razvoju prvenstveno teške industrije. Takav način razvoja industrije naziva se socijalističkom metodom razvoja, no primjenjivale su ju i dominantne tržišne ekonomije poput Južne Koreje. Socijalistička metoda razvoja ima za cilj ubrzani ekonomski razvoj i promjenu strukture ekonomije, što je i ostvareno u većini zemalja koje su ju primjenjivale⁷.

Obilježja razvoja hrvatske industrije i njen utjecaj na gospodarski razvoj analizirani su kroz dva razdoblja. Prvo razdoblje obuhvaća vrijeme od završetaka Drugog svjetskog rata do 1990., a drugo je razdoblje nakon 1990. godine⁸.

3.1. Industrija od 1945. do 1990. godine

Nakon Drugog svjetskog rata ubrzana industrijalizacija predstavljala je osnovnu metodu gospodarskog razvoja. U početnoj fazi razvoja prednost je dana proizvodnji energetskog sektora, posebice elektrifikaciji i iskorištavanju prirodnih resursa, pa je razvijena crna i obojena metalurgija te metaloprerađivačka industrija, a potom i kemijska industrija. Cilj je bio razviti proizvodnju investicijskih dobara te radno intenzivne djelatnosti u području proizvodnje potrošnih dobara kako bi se mogla zaposliti radna snaga od strane nezaposlenih koji se nisu bavili poljoprivredom. U drugoj fazi industrijski razvoj se zasnivao na širenju proizvodnih kapaciteta i porastu zaposlenosti. Podizale su se energetske i sirovinske industrije koje su bile usmjerene isključivo na zadovoljavanje tadašnjeg jugoslavenskog tržišta. Industrija je bilježila radno intenzivan tehnološki napredak. Budući da se nije poticao izvoz, bilo je potrebno uvesti zaštitne mjere ekonomske politike kojima se domaća industrija štitila od utjecaja međunarodne konkurencije. Tek 70-tih godina devetnaestog stoljeća hrvatska se industrija značajnije uključuje u međunarodnu razmjenu, i to zbog uvozne ovisnosti proizvodnje. Industrija je omogućila modernizaciju poljoprivrede, razvoj prometa,

⁷ Ibidem, str 375-376

⁸ Karaman Aksentijević N., op.cit. , str 150

trgovine, financijskih usluga te svih djelatnosti uslužnog sektora. Industrija je uzrokovala urbanizaciju, omogućila je podizanje obrazovne razine stanovništva kao i razine njegove zdravstvene prosvjećenosti i zaštićenosti kao i porast životnog standarda. Zahvaljujući razvoju industrije, Hrvatska se u ovom razdoblju uspjela preobraziti iz nerazvijene u srednje razvijenu zemlju⁹.

3.2. Industrija od 1990. do 2014. godine

U razdoblju od 1990. do 1995. godine značajno se usporavaju industrijski rast i razvoj. Došlo je do pada bruto domaćeg proizvoda industrije od 10,9 % te je proizvodnja ukupnog hrvatskog gospodarstva opala po stopi od 6,3 %, što dovodi do smanjenja udjela industrije u bruto domaćem proizvodu čiji je prosječni strukturni udio u tom razdoblju bio 22,5 %. Jedina industrijska grana koja u toma razdoblju nije bilježila pad proizvodnje bila je proizvodnja naftnih derivata. U malo boljoj situaciji od tadašnjeg prosjeka pronalazile su se industrije koje su bile izvozno usmjerene (tekstilna, drvo-prerađivačka i prehrambena industrija te proizvodnja bazičnih kemijskih proizvoda), dok su istodobno velik pad proizvodnje bilježile industrije koje su značajno smanjile udio u izvozu (crna metalurgija, strojogradnja i brodogradnja). Hrvatska je industrija u ovom razdoblju bilježila najveći pad čija su negativna kretanja bila uzrokovana ratnim štetama na dijelu industrijskih kapaciteta tijekom domovinskog rata (na područjima zahvaćenim direktnim ratnim razaranjima nalazila se glavnina postrojenja kemijske, tekstilne, drvne i metalne industrije te industrije kože i obuće), negativnim posljedicama privatizacijskog procesa te gubitkom ranijih tržišta na prostorima bivše Jugoslavije. Hrvatska se ističe kao primjer apsolutne deindustrijalizacije koju, osim smanjenja udjela u industrijskoj proizvodnji i zaposlenosti zbog sporijeg rasta sektora industrije od sektora usluga, obilježava i smanjenje apsolutnog broja zaposlenih i industrijske proizvodnje. Nakon 1990. godine je zabilježeno je neprestano smanjenje broja zaposlenih. Njihov je broj do 1997. godine prepolovljen. Došlo je do usporavanja pada zaposlenosti, ali je on i dalje prisutan¹⁰. S početkom recesije u 2008. godini ponovno

⁹ Ibidem, str 150-151

¹⁰ Ibidem, str 152

dolazi do pada industrijske proizvodnje te nakon te godine pada sve do 2014. godine, odnosno, relativna deindustrijalizacija se odvija od 1980-ih godina¹¹.

Daljnja deindustrijalizacija u Hrvatskoj bi mogla pogubno djelovati na hrvatsko gospodarstvo i uzrokovati njegovo dugoročno razvojno zaostajanje. Budući da je industrija djelatnost za koju u Hrvatskoj još postoji široki razvojni prostor, da bi se on mogao iskoristiti, mora se ustvrditi jasna strategija razvoja industrije. Javlja se pojam reindustrijalizacije. Reindustrijalizacija nije samo jedna odluka i samo jedan zakon kroz nekoliko investicijskih projekata. To je niz procesa koji moraju obuhvatiti i usmjeriti cijelo gospodarstvo te provoditi promjene u cilju stvaranja novog gospodarstva.

3.3. Industrijska strategija Republike Hrvatske od 2014. do 2020. godine

Industrija je djelatnost za koju u Hrvatskoj još postoji široki razvojni prostor. Ograničenja koja predstavljaju najveću zapreku za njen brži razvoj u Hrvatskoj su zakašnjelo prestrukturiranje, nedovoljna izvozna usmjerenost, tehničko-tehnološko zaostajanje za ekonomski najrazvijenijim zemljama svijeta, obrazovna struktura stanovništva koja je primjerna klasičnim industrijama koje nisu znanjem intenzivne te nedovoljna razina izgrađenosti institucionalnih uvjeta za efikasno funkcioniranje tržišnih odnosa. Da bi došlo do razvoja hrvatske industrije mora se utvrditi jasna strategija. Ona predstavlja svjesni utjecaj društva na dugoročniji opći i sektorski razvoj industrije s glavnim ciljem povećanja proizvodnosti rada i efikasnosti industrije te njezine međunarodne konkurentnosti. Strategijom se utvrđuju zadaci radi ostvarenja osnovnih razvojnih ciljeva.

Hrvatski je sabor 17. listopada 2014. godine donio industrijsku strategiju Republike Hrvatske od 2014. do 2020. godine. Ona predstavlja alat države, odnosno državne politike, usmjeren ka unaprjeđenju poslovnog okruženja prema onim područjima, sektorima ili tehnologijama od kojih se očekuje veći doprinos gospodarskom rastu i društvenom blagostanju. Analiza stanja hrvatske industrije ukazuje na njene osnovne probleme, te su dati prijedlozi za unaprjeđenje poslovnog okruženja sa svrhom stvaranja boljih uvjeta poslovanja za sve aktere unutar industrije. U sklopu izrade

¹¹ Kovačević Z., Beg M. i Sekur T., op.cit., str 377-378

industrijske strategije, napravljen je cijeli niz analiza, od makroekonomskog okruženja, prirodnih i ljudskih resursa, kvantitativnih i kvalitativnih analiza s područja C- prerađivačke industrije, F- građevinarstva te J- informacija i komunikacija. Analizirani su također i strateški dokumenti Europske unije te je na osnovu toga definiran model vrednovanja i grupiranja ključnih industrijskih pod djelatnosti. Kao ključne odrednice industrijskog rasta prepoznate su: produktivnost rada, investicije u fiksni kapital, udio visokoobrazovane radne snage, ulaganje u istraživanje i razvoj te izvoz. U strategiji su, temeljem svih analiza, prema kriterijima profitabilnosti, izvozne orijentacije i veličine djelatnosti identificirane ključne industrijske djelatnosti koje imaju najveću sposobnost rasta, razvoja i zapošljavanja. Tu spadaju proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka, proizvodnja računala, elektroničkih i optičkih proizvoda, proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, proizvodnja električne opreme, proizvodnja strojeva i uređaja, proizvodnja prehrambenih proizvoda, proizvodnja namještaja te računalno programiranje, savjetovanje i povezane djelatnosti. Prepoznata je važnost prehrambene prerađivačke industrije te postoji mogućnost da joj se dodjeli status „pokretača“, te da se na njoj primjene sve vertikalne mjere definirane industrijskom strategijom¹².

¹² MINGO, „Industrijska strategija Republike Hrvatske“, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2014.: <http://www.mingo.hr/page/kategorija/industrijska-strategija-republike-hrvatske-2014-2020>, (14.07.2017.)

4. HRVATSKA PREHRAMBENA PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA

Proizvodnja prehrambenih proizvoda uključuje preradu i konzerviranje mesa i proizvodnju mesnih proizvoda (C 10,1), preradu i konzerviranje riba, rakova i školjki (C 10,2), preradu i konzerviranje voća i povrća (C 10,3), preradu biljnih i životinjskih ulja i masti (C 10,4), proizvodnju mliječnih proizvoda (C 10,5), proizvodnju mlinarskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda (C10.6), proizvodnju brašna i brašnatih proizvoda (C10.7), proizvodnju ostalih prehrambenih proizvoda (C10.8) i proizvodnju pripremljene hrane za životinje (C.10.9)¹³.

Proizvodnja hrane i pića važna je djelatnost za svaku državu. U RH najprofitabilnije djelatnosti u tom sektoru su proizvodnja cigareta i prerada duhana, prerada ribe, proizvodnja piva, prerada mlijeka, prerada čaja i kave te proizvodnja bezalkoholnih pića. To su ujedno djelatnosti koje su privukle većinu stranih ulaganja i u kojima djeluju iznimno uspješne tvrtke. Prehrambeni proizvodi u ukupnom izvozu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda čine 74 posto. Značajni su izvozni proizvodi industrije hrane, pića i duhana: šećer, cigarete, Vegeta (dodatak jelima), pivo, proizvodi za dječju hranu, soljeni inćuni i drugo, a najviše se uvoze uljane pogače, cigarete, šećer, mineralne vode, zamrznuta svinjetina i drugo. Najvažnija su izvozna odredišta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda tržišta susjednih zemalja Bosna i Hercegovina, Italija, Slovenija i Srbija, dok se najviše uvoze proizvodi podrijetlom iz Njemačke, Italije, Nizozemske, Brazila i Mađarske¹⁴.

Hrvatska može svjetskom tržištu ponuditi prepoznatljive proizvode visoke kvalitete i izvornosti. Trenutačno je u Hrvatskoj više prehrambenih proizvoda koji nose oznaku zemljopisnog podrijetla: dalmatinski, drniški i krčki pršut, baranjski kulen, lički krumpir, meso zagorskog purana i poljički soparnik. Oznaku izvornosti nose: ekstra djevičansko maslinovo ulje Cres, ogulinski kiseli kupus (ogulinsko kiselo zelje), varaždinsko zelje i istarski pršut¹⁵.

¹³ MINGO, „Industrijska strategija 2014.-2020.“, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta:“, 2013.: http://www.mingo.hr/public/industrija/Industrijska_strategija_%202014_2020.pdf, str 54/55 (14.07.2017.)

¹⁴ MINGO, „Prehrambena industrija“, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2013.: <https://www.mingo.hr/page/prehrambena-industrija>, (14.07.2017.)

¹⁵ MINGO, „Prehrambena industrija“, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2013.: <https://www.mingo.hr/page/prehrambena-industrija>, (14.07.2017.)

4.1. Razvojni tijek hrvatske prehrambene prerađivačke industrije

Proizvodnja prehrambenih proizvoda dugi niz godina predstavlja važan dio domaćeg gospodarstva. Obilježava je raznolikost i razvijenost, a s obzirom na vrijednost industrijske proizvodnje predstavlja najznačajniji proizvodni sektor. Prehrambena industrija (proizvodnja hrane i pića) u usporedbi s drugim granama prerađivačke industrije u Hrvatskoj, ostvaruje najveći ukupni prihod i zapošljava najviše ljudi. Sektor prehrambene industrije je najrazvijeniji na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije, sjeverozapadnoj Hrvatskoj te Osječko-baranjskoj županiji. Prehrambena industrija je privukla značajne strane investicije te su mnoge međunarodne tvrtke prisutne i uspješno posluju u Hrvatskoj, a neke od njih su Meggle, Lactali i Coca-Cola. Najprofitabilnije djelatnosti u ovom sektoru su proizvodnja i prerada mlijeka i sira, proizvodnja piva, prerada čaja i kave te proizvodnja bezalkoholnih pića, a kao jedna od važnih grana hrvatske prehrambene industrije stoji i konditorska industrija. Najznačajniji izvozni proizvodi hrvatske prehrambene industrije su dodatci jelima, keksi i vaflji, punjena čokolada, konzervirane srdele, gotove juhe, maslinovo ulje, pivo i alkoholna pića. Prema državnom zavodu za statistiku u 2016. godini u Hrvatskoj je postojalo preko 3,200 registriranih tvrtki za proizvodnju prehrambenih proizvoda. U istoj godini je više od 61 tisuće ljudi bilo zaposleno u sektoru proizvodnje hrane i pića. Sektor proizvodnje hrane i pića je u 2016. godini ostvario 26,5% od ukupnog prometa prerađivačke industrije. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2018. godini prosječna bruto plaća u sektoru proizvodnje hrane 904€¹⁶.

4.2. Obilježja prehrambene industrije u RH

Prodaja prehrambenih proizvoda privatnih marki posljednjih se godina povećala, što ukazuje na mogućnosti povećanja prodaje domaćih proizvođača koji prodaju pod vlastitom markom. Zahvaljujući tradiciji i iskustvu naših proizvođača prehrambenih proizvoda, djelatnost je sposobna privlačiti ulaganja i kapital koji su potrebni za razvoj. Dodatno, jedan od potencijala za rast proizvodnje prehrambenih proizvoda u Hrvatskoj

¹⁶ AIK, „Prehrambena industrija“ , Agencija za investicije i konkurentnost, 2018.: <http://www.aik-invest.hr/sektori/prehrambena-industrija/> (10.09.2018.)

je turizam, odnosno potencijalna potražnja proizašla iz turizma, kao i povezivanje s poljoprivrednom proizvodnjom. Perspektive budućeg razvoja hrvatskih proizvođača prehrambenih proizvoda temelje se na reviziji strategija poslovanja za domaće i strana tržišta, unaprjeđenju proizvodnog portfelja na način da ga prilagode potrošačevim željama i potrebama, optimalizaciji lanca opskrbe koja uključuje optimalizaciju nabave, povećanje učinkovitosti proizvodnih procesa i produktivnosti rada, upravljanje logistikom i kompletnošću portfelja¹⁷.

4.3. Obilježja u primarnoj preradi poljoprivrednih proizvoda

4.3.1. Prerada žita

Strateška orijentacija za mlinarsku industriju je zadržati postojeće kapacitet u mlinskoj i pekarskoj industriji uz, naravno, postupnu modernizaciju opreme kod svih proizvođača. Nužno je poduzeti mjere radi osiguranja financijske stabilnosti i likvidnosti grane. Moraju se strogo pridržavati ugovorne obveze te se moraju riješiti vlasništva. U pekarstvu je orijentacija na podizanju kakvoće proizvoda i povećanje asortimana. Glavnu ulogu u ponudi kruha ponovno će preuzeti veliki proizvođači, koji mogu jamčiti kakvoću i raznovrsnost proizvoda. Mali proizvođači će preuzeti biranu ponudu i dopunu asortimana velikih proizvođača, te će oni i dalje nuditi pekarske proizvode u malim mjestima. Rad inspekcijskih službi treba usmjeriti prema stvaranju uvjeta za rad samo sposobnih i korektnih proizvođača. U smislu asortimana, porasti će proizvodnja tamnih vrsta kruha i povećati će se proizvodnja i potrošnja peciva i ostalih pekarskih proizvoda, te i zamrznutih proizvoda¹⁸.

¹⁷ MINGO, „Industrijska strategija 2014.-2020.“, 2013.: http://www.mingo.hr/public/industrija/Industrijska_strategija_%202014_2020.pdf, str 56 (10.09.2018.)

¹⁸ Marković M., „Prerada pšenice“, Tehnologija hrane, 2012.: <http://www.tehnologijahrane.com/enciklopedija/prerada-psenice> (19.06.2017.)

4.3.2. Prerada uljarica

Strategija u proizvodnji ulja trebala je biti prilagođena ulasku u WTO što je za posljedicu ostavilo pad proizvodnje ulja. U zemljama Europske unije ulaskom u WTO smanjena je ukupna uljarska proizvodnja za 20% . tako se mijenja položaj uljarske industrije, koja će imati isti položaj kao i slične industrije u zapadnoeuropskim zemljama, pa će tvornice ulja plaćati domaće uljarice prema izvoznim cijenama u trenutku prerade. Opstanak uljarske industrije, koji se u ovom stanju doveden u pitanje opstanka, je nužan, jer jedino ima smisla domaće uljarice prerađivati u domaćoj industriji. Prerađivanje uljarica za potrebe svjetskog tržišta u našim uvjetima nije moguće no instalirani kapaciteti za preradu uljarica za potrebe hrvatskog tržišta su dovoljni. Asortiman proizvoda od hrvatskih uljarica se nije bitno promijenio. Proizvode se rafinirana biljna ulja (sojino, suncokretovo, uljane repice, gorušice, kukuruza i slični), nerafinirana biljna ulja, margarini, biljne masti, biljni mrs, majoneze, delikatesni proizvodi te aditivi za pekarstvo. Sva proizvodnja uljarica na površini iznad dogovorenih programa sjetve, treba se usmjeriti na izvoz ili proizvodnju drugih proizvoda¹⁹.

4.3.3. Proizvodnja maslinovog ulja

Za razvoj prerade maslina u maslinovo ulje nužno je povećanje i stabilnost sirovinske osnove. Potrebno je kompletirati prerađivačke kapacitete za pravilno skladištenje i brigu o ulju. Također je važno raditi na povećanju kvalitete maslinovog ulja i to edukacijom maslinara i prerađivača kao i sinkronizacijom kontrolom ovog robnog proizvoda. Proizvođači trebaju angažirano provoditi marketinške promocije i propagandu ovog ulja s ciljem povećanja postojećeg tržišta kao i potrošnje. U 2016. u Hrvatskoj je proizvedeno 31 183 tona maslina, oko 35 000 hektolitara maslinova ulja. Površine pod maslinicima iznosile su 18.184 ha, za gotovo 1000 ha manje nego godinu ranije, a razlog su opožareni i zapušteni maslinici²⁰.

¹⁹ xxx, „prerada uljarica“, Zvijezda d.d. Zagreb, 2018.: <https://www.zvijezda.hr/> (10.09.2018.)

²⁰ Kuskunović M. i J. Rak Šajn, „Maslinika je čak 1000 hektara manje“, Poslovni dnevnik, 2017.: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/maslinika-je-cak-1000-hektara-manje-330194> (20.09.2018.)

4.3.4. Proizvodnja šećera

Da bi se ostvario cilj industrije šećera potrebno je trajno osigurati kvalitetnu sirovinu na razini praga rentabilnosti u Europskim zemljama. Potrebno je pratiti najnovija znanstvena postignuća na tom području. Sustavom poticanja će se stimulirati proizvodnja šećerne repe, štiteći paritetne odnose osnovnih ratarskih kultura. Nužno je povećati kapacitete dnevne prerade ali i smanjiti broj tvornica²¹.

4.3.5. Prerada voća i povrća

Jedan od ciljeva ove djelatnosti je prerada ekološki i drugog proizvedenog voća i povrća. U budućem razdoblju prerade voća i povrća strateški ciljevi su povećati proizvodnju i preradu voća i povrća te smanjiti uvoz voća, povrća i njihovih prerađevina. Potrebno je omogućiti proizvodnju dovoljnih količina za vlastite potrebe i izvoz. Te je važno zaposliti stanovništvo u pogonima kao i u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji voća i povrća. Da bi se ostvarili navedeni ciljevi treba povećati proizvodnju zamrznutog voća i povrća, minimalno obrađenog voća i povrća i poluprerađevine za voćne sokove te povrtno sokove, voćnih sokova na osnovi vlastitih poluprerađevina i dehidriranog voća i povrća, prerađevina krumpira, rajčice, proizvoda na bazi pektinskog gela, raznih kompoti, kandiranog voća, blago zakiseljenog i pasteriziranog povrća i preradu ekološki proizvedenog voća i povrća. Potrebno je izgraditi veći broj hladnjača prema regijama, gdje postoje proizvodni uvjeti, izgraditi tvornice za proizvodnju zamrznutog voća i povrća te dehidriranog voća i povrća. Potrebno je obnoviti tehnologije te ojačati organizacijske i kadrovske službe u okviru državnih institucija za sektor prerade. Prema Državnom zavodu za statistiku proizvodnja mandarina u 2017. godini, bila je najniža u usporedbi s 2016. godinom s razlikom od gotovo 33 400 tona. To je ujedno i najniža proizvodnja od 2006. godine, no smanjenje proizvodnje mandarina opravdano je jer je uzrokovano lošim vremenom. Također je smanjena proizvodnja drugih voća i povrća. Proizvodnja luka i češnjaka smanjila se za 7 536 tona, proizvodnja mrkve se smanjila za 4 549 tona, proizvodnja kupusa se smanjila za 2 404 tona, proizvodnja

²¹ Babić B., „Hrvatski šećer“, Poslovni dnevnik, 2015.: <http://www.poslovni.hr/proizvodnja-secera> (16.05.2017.)

maslina se smanjila za 2 288 tona, proizvodnja šljiva se smanjila za 1 214 tona, krušaka za 1 172 tona, dok se proizvodnja cvjetače i brokule u 2017. godini smanjila za 1 042 tona. Također je zabilježena povećana proizvodnja nekih proizvoda iz ove skupine. Najznačajniji rast proizvodnje u 2017. godini zabilježen je u proizvodnji jabuka koja je, u usporedbi s prethodnom godinom, porasla za 11 789 tona. Proizvodnja rajčice porasla je za 10 516 tona, proizvodnja bresaka i nektarina u odnosu na prethodnu godinu porasla je za 2 586 tona, proizvodnja krastavaca porasla je za 2 775 tona, višanja za 943 tona, proizvodnja graška porasla je za 840 tona, dinja za 664 tona, salate za 309 tona te oraha za 205 tona²².

4.3.6. Proizvodnja vina

Kako bi se postigli zadovoljavajući rezultati, nužno je pratiti kretanja u svjetskoj proizvodnji vina, jer je zaostatak Hrvatske danas tako velik, da i uz velike napore, nismo u mogućnosti postizati zadovoljavajuće rezultate. Stoga razvoj treba usmjeriti u one pravce i područja u kojima Hrvatska ima nedvojbene prednosti kao što je razvoj proizvodnje vina autohtonih sorti vinove loze. Jedan od najznačajnijih ciljeva je zakonski tretman vina kao prehrambenog proizvoda. Treba stimulirati proizvođače i osigurati im relativno pristupačna financijska sredstva radi investicija koje se trebaju brzo vratiti. Također treba na duži rok osigurati preduvjete za opstanak i razvoj vinarstva u Hrvatskoj. Prema Državnom zavodu za statistiku u proizvodnji vina najzastupljenija su ona s zaštićenom oznakom izvornosti, i čine 59,2% odnosno 449 760 hektolitara. Sortna vina u ukupnom proizvodnji zastupljena su sa 6,4%, a ostala vina s 34,45%²³.

²² DZS, „ Proizvodnja voća, povrća i grožđa u 2017. godini“, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018.: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/01-01-28_01_2017.htm (10.09.2018.)

²³ DZS, „Bilanca vina u 2017. godini“, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018.: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/01-01-30_01_2017.htm (10.09.2018.)

4.4. Obilježja u proizvodnji stočarskih proizvoda

4.4.1. Proizvodnja mesa

Da bi se iskazali ciljevi gospodarske motiviranosti na profit u svima fazama proizvodnje, prerade i prometa mesom, najvažnije mjere državne politike trebale bi biti hitno provođenje normizacije proizvoda kako se u našu zemlju ne bi moglo uvoziti robu neadekvatne kvalitete. Važno je da država pojača subvencije u primarnom djelu proizvodnje, kako bi domaći proizvođači mogli ući u ravnopravnu konkurenciju s proizvođačima iz ostalih zemalja te je potrebno stimulirati izvoznju politiku u toj industriji. Osim toga trebalo bi smanjiti izuzetno visoke troškove proizvodnje, stalno ulagati sredstva u nove opreme i nadzor te racionalno iskorištavati postojeće kapacitete. dominantni dijelovi ukupne strategije su i porast opsega i prestrukturiranje industrijske proizvodnje i prerade mesa u cilju racionalizacije, specijalizacije i izvozne usmjerenosti, te racionalno iskorištavanje sirovina u smislu većeg profita i zaštite ekosustava²⁴.

4.4.2. Proizvodnja mliječnih proizvoda

Republika Hrvatska po razvijenosti poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje mlijeka, značajno zaostaje za članicama Europske unije te je u 2015. godini proizvela 513,4 milijuna kilograma svježeg sirovog mlijeka i zabilježila pad u proizvodnji u odnosu na 2014. godinu kada je prikupljeno 522,6 milijuna kilograma mlijeka. Domaći mljekarski sektor već se nekoliko godina suočava s ozbiljnim problemima. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, došlo je do naglog porasta uvoza gotovih proizvoda od strane trgovačkih lanaca po dampinškim cijenama, a situacija je dodatno otežana uvođenjem ruskog embarga i ukidanjem mliječnih kvota u EU. U Europskoj uniji je zbog ukidanja kvota proizvodnja na farmama porasla za dva posto u odnosu na 2014. godinu, što je ukupno oko tri milijarde litara novog mlijeka koje je trebalo naći svoje tržište nakon

²⁴ Babić B., „Hrvatska proizvodnja mesa tone, plusom odskake panceta“, Poslovni dnevnik, 2016.: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/hrvatska-proizvodnja-mesa-tone-plusom-odskace-panceta-319642> (15.05.2016)

ruskog embarga. To mlijeko na kraju završava na tržištu koje je najmanje zaštićeno, a takvo je i hrvatsko. Tako danas na policama trgovačkih lanaca u Hrvatskoj imamo gotovo polovicu proizvoda iz uvoza dok je prije pet godina ta brojka iznosila oko dvadeset posto. U tom smjeru je nužna hitna zaštita domaće mljekarske proizvodnje i donošenje mjera koje će proizvode proizvedene u Hrvatskoj, dovesti u ravnopravan položaj s onima uvoznima. Prekomjeran uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda, u našoj je zemlji doveo do deflacije proizvođačkih cijena, što podrazumijeva urušavanje mljekarskog sektora i farmera i mljekarske industrije te izravno ugrožava gotovo 30 tisuća zaposlenih u čitavog sektoru. Mljekarska industrija ulaže velike napore kako bi čitav sektor nastavio poslovati konkurentno, no činjenica je kako se u skladištima hrvatskih mljekara stvaraju ogromne zalihe koje se zbog prekomjernog uvoza od strane trgovačkih lanaca, ne mogu prodati. Također, domaća potrošnja mlijeka i mliječnih proizvoda je daleko ispod prosjeka u EU. Za usporedbu, u Hrvatskoj se godišnje po stanovniku popije oko 69 litara mlijeka, pojede 8,7 kg sira te 1 kilogram maslaca. U ekvivalentu mlijeka, to je godišnje oko 153 litre. U Njemačkoj je taj ekvivalent 287 kg mlijeka godišnje po stanovniku, a iako popiju nešto manje mlijeka od građana Hrvatske (53 litre), pojedu gotovo 23 kg sira i šest kg maslaca. Zbog kontinuiranog pada potrošnje mlijeka i mliječnih proizvoda, nužno je biti aktivniji u podizanju svijesti i edukaciji potrošača. Stoga je u Hrvatskoj važno usmjeriti domaću mljekarsku proizvodnju ka povećanju konkurentnosti i podizanju proizvodnje te smanjenju troškova poslovanja, kako bi i naši farmeri bili ravnopravni sudionici tržišta poput svojih kolega iz većine europskih zemalja²⁵. Prema Državnom zavodu za statistiku količina prikupljenoga kravljeg mlijeka u 2017. u odnosu na 2016. smanjena je za 2,6%, količina ovčjega mlijeka za 8,7%, dok je količina prikupljenoga kozjeg mlijeka veća za 4,4%. Što se tiče proizvodnje svježih mliječnih proizvoda, u usporedbi s prethodnom godinom, smanjena je proizvodnja mlijeka za piće za oko 14 200 tona (4,9%) te fermentiranih proizvoda za oko 4 400 tona (4,9%), dok je proizvodnja vrhnja veća za oko 1 100 tona (3,7%) i napitaka s mliječnom bazom za oko 500 tona (2,5%). Proizvodnja maslaca veća je za 576 t (15,4%) u odnosu na 2016., dok je ukupna proizvodnja kravljeg sira u 2017. manja za oko 1 200 tona (3,3%). Proizvodnja mekanog sira manja je za 10,8% (278 tona), srednje tvrdog sira za 9,3% (1 540 tona)

²⁵ xxx, „CRO MILK: Drastičan pad proizvodnje i otkupa mlijeka“ , Moj Zagreb,2014.: <http://mojzagreb.info/zagreb/hrvatska/cro-milk-drastican-pad-proizvodnje-i-otkupa-mlijeka> (20.11.2016.)

i prerađenog sira za 0,2% (4 tona), dok je povećanje proizvodnje zabilježeno kod svježeg sira za 2,6% (396 tona)²⁶.

4.4.3. Prerada ribe

Iskorištavanje morske faune već poprima takve razmjere da u mnogim ribolovnim područjima predstavlja opasnost poremećaja biološke ravnoteže. Danas u svijetu gotovo ne postoji zemlja koja, zbog velikog značenja i potencijalne mogućnosti proizvoda ribarstvene privrede na moru za prehranu stanovništva, ne poduzima mjere da zakonodavstvom određuje uvjete razvoja cjelokupne ekonomije morskog ribarstva. Produktivnost Jadranskog mora je niska, pa zato ne možemo računati na znatno povećanje ulova. Za privređivanje u morskome ribarstvu veliko značenje imaju društveno-ekonomski uvjeti u kojima se ono razvija. Pri tome, bitan utjecaj imaju ekonomski uvjeti među kojima je odlučujući stupanj razvijenost odnosno gospodarska snaga zemlje. Za suvremeni razvoj morskog ribarstva veliku važnost ima ekonomska politika koja se provodi u odnosu na tu privrednu granu u zemlji, posebno s aspekta njezine funkcije u proizvodnji hrane. Što se tiče proizvodnje riblje hrane i prerađevina važan utjecaj imaju povijesni i sociološki činitelji kao što su tradicija, lokalitet i otoci²⁷.

4.5. Obilježja proizvodnje finalnih prehrambenih proizvoda

U ovu grupu spada proizvodnja hrane i pića, proizvodnja konditorskih proizvoda, proizvodnja aditiva u pekarstvu, mesnoj i mliječnoj industriji, proizvodnja slada i piva, proizvodnja proizvoda na bazi škroba, prirodna sladila i drugi.

²⁶ DZS, „Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda u 2017. godini“, Državi zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/01-01-25_01_2018.htm (10.09.2018.)

²⁷ xxx, „Prerada ribe“, Cromaris, 2016.: <http://www.cromaris.hr/prerada-ribe-s33> (19.06.2017.)

4.5.1. *Proizvodnja hrane i pića*

Proizvodnja hrane i pića u usporedbi s drugim granama prerađivačke industrije u Hrvatskoj, ostvaruje najveći udio u bruto domaćem proizvodu i ukupnoj zaposlenosti. Negativna su kretanja koja obilježavaju hrvatsku industriju hrane i pića posljednjih godina osim gospodarskom krizom uvjetovana i gubitkom povlaštenog izvoznog statusa na tržištima CEFTA-e koji je uslijedio ulaskom Hrvatske u Europsku uniju. U hrvatskoj strategiji razvitka proizvodnja industrijskih prehrambenih proizvoda mora imati značajno mjesto jer bez toga je nezamisliv ukupni razvoj gospodarstva. Iako hrvatsku prehrambenu industriju posljednjih godina karakterizira usporavanje izvoznog rasta zbog sve jačeg konkurencijskog pritiska na izvoznim tržištima, ona još uvijek ima vrlo velik udio u izvozu, zaposlenosti i industrijskoj proizvodnji, što ju čini strateškom industrijskom granom Hrvatske. Upravo u tome leži razlog zbog kojeg bi se trebao staviti naglasak na rast industrije hrane i pića ²⁸.

4.5.2. *Proizvodnja slada i piva*

Hrvatska mora osigurati vlastitu sirovinsku osnovu za proizvodnju piva i slada, jer ima razvijenu proizvodnju ječma i kukuruza i dobre klimatske uvjete za njihovu proizvodnju. Proizvodnja pivarskog ječma traži dobru organizaciju, a i nove kapacitete za proizvodnju slada. Ti se kapaciteti mogu ostvariti rekonstrukcijom postojećih kapaciteta i izgradnjom novih. Jednako je važno da u biljnoj proizvodnji dođe do poboljšanja proizvodnje sirovine za krupicu, koja bi zadovoljavala potrebe pivovara. Radi proizvodnje hmelja treba započeti obnovu proizvodnje u Podunavlju i drugdje, u kojima postoje dobri klimatski uvjeti. Strateški je važno donošenje pravilnika o kakvoći domaćeg piva kako bi se stabilizirala kakvoća piva i produžio rok trajanja tijekom ljetnih mjeseci²⁹.

²⁸ Soudil E., „Rast industrije hrane i pića koči njen slab imidž“, Glas slavonske, 2017.: <http://www.glas-slavonske.hr/334886/1/Rast-industrije-hrane-i-pica-koci-njezin-slab-imidz> (10.09.2018.)

²⁹ xxx, „Važnost slada“, Ožuljsko, 2017.: <https://www.ozuljsko.com/drustvena-dogadanja/pivarsko-umijece/id/vaznost-slada/140/> (10.09.2018.)

4.5.3. *Proizvodnja vode*

Pitka voda strateški je interes kako na domaćoj tako i na globalnoj razini, a brižna zaštita i nadzor toga resursa zalog su za buduće generacije. Sektor voda odnosno industrija voda vrlo je važna, jer potrošačima donosi prirodan, čist i jedinstven proizvod. U Hrvatskoj proizvodnja voda konstantno raste. Dobar primjer je ukupna proizvodnja voda u 2015. godini koja je iznosila 374 milijuna litara, i bila je 8 posto veća nego u godini ranije³⁰.

4.5.4. *Proizvodnja konditorskih proizvoda*

U Hrvatskoj trenutno djeluje četrnaest konditorskih proizvođača koji su 2010. proizveli ukupno 60 204 tone konditorskih proizvoda. Kraš je trenutačni lider hrvatskog konditorskog tržišta sa udjelom od 44% tržišta. Iza Kraša, u bitci za tržišnu poziciju prednjače Koestlin, Kandit, Zvečevo, Cedevita, i Podravka. Potrošnja konditorskih proizvoda po glavi stanovnika kontinuirano raste. Domaća konditorska industrija razvijena je i predstavlja važnu granu prehrambene industrije. Finalizira domaće sirovine, veliki je potrošač ambalažnih materijala, izravno zapošljava značajan broj radne snage, a neizravno omogućuje zaposlenost stanovništva u poljoprivredi, prometu i trgovini. Povoljno utječe na vanjsko-trgovinsku bilancu države jer je vrijednost izvoza veća od vrijednosti uvoza sirovina i repromaterijala³¹.

³⁰ Lončar J., „Voda u bocama“, Geografija .hr ,2010.: <http://www.geografija.hr/aktualno/voda-u-bocama-novi-drustveni-i-kulturni-fenomen/> (19.06.2017.)

³¹ Babić B., „Zadovoljniji ostvarenim izvozom nego prodajom na domaćem tržištu“, Poslovni dnevnik,2016, <http://www.poslovni.hr/hrvatska/vise-zadovoljni-ostvarenim-izvozom-nego-prodajom-na-domacem-trzistu-312380> (19.06.2017.)

5. KRAŠ D.D. Zagreb

Trgovačko društvo „Kraš“ je najveća hrvatska tvrtka koja se bavi proizvodnjom konditorskih proizvoda te ima i vodeću poziciju proizvođača u regiji s proizvodnjom koja godišnje prelazi 33 000 tona. Kraš d.d. je na hrvatskom tržištu upisan kao dioničko društvo s temeljnim kapitalom od 549.448.400,00 kuna. Sjedište kompanije je u Zagrebu. Oko 55% ukupne proizvodnje Kraš plasira na domaćem, a oko 45% na inozemnim tržištima. Kada je riječ o razvojnim planovima poduzeća, može se reći da su oni usmjereni prema izveznoj orijentaciji, ali i prema jačanju već postojeće vodeće pozicije na domaćem tržištu i u regiji. Poznati brandovi poduzeća „Kraš“ su: Bajadera, Griotte desert, Dorina čokolade, Životinjsko carstvo, Domaćica, Napolitanke, Kiki i Bronhi bomboni. Ono što poduzeće želi je kontinuirano ulagati u razvoj asortimana, kao i plasiranje novih i inovativnih proizvoda. Kraš dio te strategije pokazuje otvaranjem čoko barova, što za cilj ima osmišljavanje novog koncepta komunikacije s tržištem³².

5.1. Povijest Kraša

Kraševa povijest započinje 1911. godine kada je tvornica „Union“ u Zagrebu započela s radom kao prvi industrijski proizvođač čokolade u jugoistočnoj Europi. Od samog početka slastice proizvedene u ovoj tvornici primaju najveće priznanje, „Union“ je postao carski i kraljevski dobavljač bečkog dvora. 1923. godine u Zagrebu tvrtka „Bizjak“ počinje proizvodnju dvopeka, keksa i vafla te ubrzo postaje poznata na tržištu šire regije. 1950. godine došlo je do ujedinjenja Uniona, Bizjaka i ostalih manjih proizvođača konditorskih proizvoda iz Zagreba koji kao jedinstvena tvrtka dobivaju ime „Josip Kraš“. Od tog ujedinjenja „Kraš“ počinje svoj razvoj kao proizvođač sve tri grupe konditorskih proizvoda, tj. kakao proizvoda, keksa i vafla te bombonskih proizvoda. Slijedeće godine su obilježene ulaganjima u modernizaciju proizvodnje. Nove generacije Kraševih stručnjaka na temeljima originalnih konditorskih receptura primjenjuju nova znanja u izradi slastica, zahvaljujući kojima se sustavno povećava ponuda asortimana i dalje zadržava vodeća pozicija na prostoru regije. Društveno se

³² xxx, „Kraš- O nama“, Kraš d.d. Zagreb, 2017., http://www.kras.hr/hr/kras_danas (19.06.2017.)

poduzeće 1992. godine transformiralo u dioničko društvo „Kraš“. Od tada pa do danas „Kraš“ se razvija kako suvremeno organizirana i tržišno orijentirana kompanija čiji su proizvodi prisutni i priznati na svjetskim tržištima³³.

5.2. Misija i vizija Kraša

Misija Kraša je stvarati originalne brandove visoke kvalitete koji svojim okusom povezuju generacije potrošača. Smatraju da su im zaposlenici i bogato iskustvo najveća vrijednost. Svoje planove razvijaju kroz samostalni razvoj kompanije i transparentan odnos s poslovnim partnerima i zajednicama s kojim posluju.

Vizija Kraša je da u srednjoročnom razdoblju zadrži vodeću poziciju na tržištu regije jačanjem svojih brandova kroz razvoj i rast kompanije, strateške saveze i aktivacije, te učinkovito upravljanje ljudskim potencijalima u cilju osiguranja pretežno radničkog vlasništva³⁴.

5.3. Financijski rezultati poslovanja Kraša

Bilanca je temeljni financijski izvještaj koji pokazuje financijski položaj društva, imovinu kojom raspolaže društvo, obveze društva i vlasničku glavnica. U bilanci Kraš grupa je u poslovnoj 2017. godini imala zbroj pozicija aktive i pasive 1 043 902 392 kuna (prikazano je u prilogu 1). Sa strane aktive u taj iznos ulazi dugotrajna imovina, kratkotrajna imovina te plaćeni troškovi od budućeg razdoblja i obračunati prihodi, dok sa strane pasive u taj iznos ulaze kapital i rezerve, rezerviranja, dugoročne obveze, kratkoročne obveze te odgođeno plaćanje troškova i prihoda budućeg razdoblja.

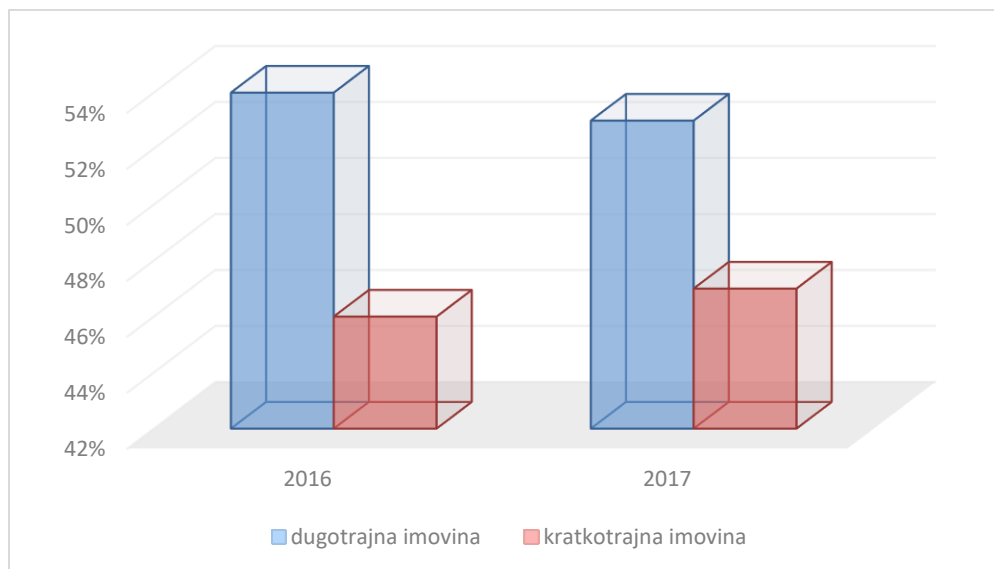
Ukupna struktura imovine društva Kraš na kraju 2017. godine iznosila je 1 043 903 kuna od čega dugotrajna imovina 53% (546 390 kuna), a kratkotrajna imovina 47% (497 513 kuna). U prethodnoj godini ukupna imovina je iznosila 1 033 526 kuna, od

³³ xxx, „ Povijest Kraša“ Kraš d.d. Zagreb, 2017.: http://www.kras.hr/hr/povijest_krasa (19.06.2017.)

³⁴ xxx, „ Misija i vizija“ Kraš d.d. Zagreb, 2017: http://www.kras.hr/hr/misija_i_vizija (19.06.2017.)

čega je dugotrajna imovina zauzela 54% a kratkotrajna imovina 46%. Struktura imovine prikazana je grafikonom 1.

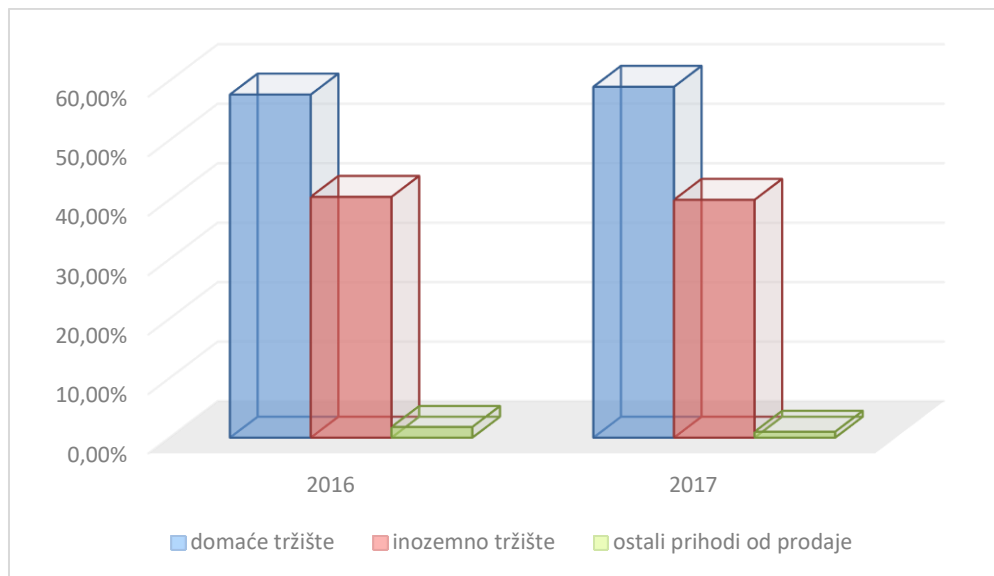
Grafikon 1: Kraš d.d. – struktura imovine (u %)

Izvor: Izrada autorice prema Kraš d.d. – financijski izvještaj za 2017. godinu, <http://www.kras.hr/datastore/filestore/10/Godisnje-izvjesce-2017.pdf> (16.09.2018.)

Račun dobiti i gubitka je financijski izvještaj koji pokazuje uspješnost poslovanja poduzeća kroz određeno vremensko razdoblje. Prikazuje sve prihode, rashode i ostvarene financijske rezultate tog razdoblja. Iz računa dobiti i gubitka društva Kraš u razdoblju od 01.01.2017. do 31.12.2017. godine vidljivo je da su ukupni prihodi iznosili 866 620 988 kuna (prikazano je u prilogu 3). Većinski dio poslovnih prihoda, u poslovnoj 2017. godini, odnosi se na prihode od prodaje. Prihodi od prodaje su iznosili 852 686 000 kuna, od čega na domaćem tržištu 502 959 000 kuna, a na inozemnom 337 065 000 kuna. U prethodnoj su godini ukupni prihodi od prodaje iznosili 848 601 000 kuna od čega su prihodi od prodaje na domaćem tržištu iznosili 489 335 000 kuna, a na inozemnom 343 989 000 kuna. Struktura prihoda od prodaje prikazana je grafikonom 2.

Grafikon 2: Kraš d.d. – struktura prihoda od prodaje (u%)

Izvor: Izrada autorice prema Kraš d.d. – financijski izvještaj za 2017. godinu, <http://www.kras.hr/datastore/filestore/10/Godisnje-izvjesce-2017.pdf> (16.09.2018.)

Iz grafikona se može uočiti kako je Kraš d.d. u promatranom razdoblju većinu prihoda od prodaje ostvario na domaćem tržištu. Financijski prihodi u 2017. godini iznosili su 5 331 884 kuna, a u prethodnoj godini su iznosili 8 069 270 kuna. Ukupni prihodi na kraju 2017. godine iznosili su 866 620 958 kuna.

U 2017. godini Kraš d.d. je ostvario poslovne rashode u iznosu od 821 802 594 kuna. Najveći dio poslovnih rashoda odnosio se na materijalne troškove koji su iznosili 554 338 214 kuna, te na troškove osoblja koji su iznosili 199 270 616 kuna. Poslovni rashodi u 2017. godini smanjeni su u odnosu prema prethodnoj godini kada su iznosili 829 921 220 kuna. Financijski rashodi na kraju 2017. godine iznosili su 15 059 535 kuna, dok su u prethodnoj 2016. godini bili nešto manji i iznosili su 13 852 890 kuna. Ukupni rashodi na kraju 2017. godine iznosili su 836 852 129 kuna.

Na kraju 2017. godine Kraš d.d. ostvario je dobit prije oporezivanja u iznosu od 29 758 859 kuna. Porez na dobit je iznosio 7 075 912 kune, a konačna dobit u 2017. godini iznosila je 22 682 947 kuna.

Poslovne aktivnosti u 2017. godini bile su fokusirane na zadržavanje i jačanje stabilne pozicije u složenim tržišnim okolnostima na koje je dodatno utjecala kriza u Agrokoru. Kraš je ojačao svoju tržišnu poziciju povećanim marketinškim aktivnostima te ostvario

rast prodaje za 3,5% na domaćem tržištu. Udio izvoza u ukupnoj prodaji premašio je 40% pri čemu je izravan izvoz ostvaren u više od 30 zemalja svijeta. Na prekomorskim tržištima povećan je izvoz u SAD uz značajan i stabilan izvoz u Kanadu i Australiju kao tradicionalna tržišta. Rast izvoza također je zabilježen i na tržištima regije. BIH, Makedonije, Kosova, kao i Češke, Mađarske, Nizozemske i velike Britanije. Uz ovaj rast ostvarena su i nova tržišta s perspektivom rasta u narednim godinama. Tijekom poslovne 2017. godine na prihode od izvoza negativno su utjecale negativne tečajne razlike zbog nižeg tečaja EUR-a i USD-a u odnosu na HRK.

Izveštaj o novčanom tijeku pokazuje izvore pribavljanja i način upotrebe novca. Iz njega su vidljivi novčani tokovi nastali od poslovnih aktivnosti, investicijskih te financijskih aktivnosti. U 2017. godini došlo je do povećanja novčanog toka od poslovnih aktivnosti koje je iznosilo 73 447 610 kuna, što je više nego prethodne godine kada je iznosilo 47 595 275 kuna (prikazano je u prilogu 4). Zbog prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine i ostalih novčanih primitaka od investicijskih aktivnosti, ukupni novčani primitci od investicijskih aktivnosti na kraju 2017. godine iznosili su 45 040 574 kune. Ukupni novčani izdatci od investicijskih aktivnosti u promatranom razdoblju iznosili su 59 745 597 kuna. To je dovelo do neto smanjenja novčanog tijeka od investicijskih aktivnosti u iznosu od 24 705 023 kune, što je manje smanjenje u odnosu na prethodnu godinu kada je neto smanjenje od investicijskih aktivnosti iznosilo 31 876 710 kuna. Novčani primitci od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi (123 653 753 kune), te ostali primitci od financijskih aktivnosti (19 352 956 kuna) doveli su do ukupnih novčanih primitaka od financijskih aktivnosti u iznosu od 143 006 709 kuna. Ukupni novčani izdatci od financijskih aktivnosti društva Kraš na kraju 2017. godine iznosili su 166 641 619 kuna, od čega najveći dio zauzimaju novčani izdatci za otplatu glavnice kredita i obveznica (149 367 658 kuna). Navedeni novčani tijekovi doveli su do neto smanjenja novčanog tijeka od financijskih aktivnosti u iznosu od 23 634 910 kuna³⁵.

Kraš je poslovnu godinu 2017. ukupnim prihodom koji je iznosilo 866 620 966 kuna, od kojeg se 2.65% odnosilo na dobit nakon oporezivanja. Odnos dobiti nakon oporezivanja i ukupnog prihoda u prethodnoj godini je iznosio 2%.

³⁵ Bulić D., „Financijski izvještaji za 2017. godinu“ , Kraš d.d. Zagreb, 2018.: http://www.kras.hr/datastore/filestore/17/Godisnji_izvjestaj_KRAS_GRUPA_2017.pdf (10.09.2018.)

6. KOESTLIN D.D. Bjelovar

Dioničko društvo „Koestlin“ osnovano je 1905. godine kao tvornica keksa i vafla sa sjedištem u Bjelovaru. Proizvodnja se odvija na 10 proizvodnih linija u 5 proizvodnih procesa instaliranog kapaciteta od 25 000 tona na godinu, a ostvarivog radom u tri smjene. Koestlin danas zauzima prvo mjesto u izvozu keksa i srodnih proizvoda, vafla na području bivše Jugoslavije i ostalih zemalja, dok u Hrvatskoj zauzima prvo mjesto u prodaji keksa, a drugo u prodaji vafla. Važno je naglasiti kako Koestlin čak 60% svoje proizvodnje plasira na strana tržišta. U Hrvatskoj Koestlin posluje sa svim renomiranim trgovačkim tvrtkama, bilježeći kontinuirani rast realizacije. Obogaćujući tradiciju novim spoznajama, prateći trendove na europskom tržištu, te istovremeno razvijajući novu tehnologiju danas se Koestlin može pohvaliti s četrdeset proizvoda u osamdeset različitih pakiranja. Koestlinova osobitost prepoznata je i nagrađena mnogim nagradama od kojih posebno treba izdvojiti dvije velike zlatne medalje za stalnost kvalitete za lider proizvode Karat i Cappuccino, te medalju šampion kvalitete za Speculaas koji je prvi proizvod u Hrvatskoj iz brašneno konditorskog programa nositelj tog laskavog priznanja. Koestlin ubrzano radi na razvoju proizvoda i tehnologije. Uvođenjem novih proizvoda te razvojem i poboljšavanjem kvalitete postojećih, redizajnom ambalaže slijedi zahtjeve tržišta i potrošača što mu je oduvijek glavni moto poslovanja. O razvoju Koestlina brigu vodi stručni tim inženjera, tehničara koji su posvećeni održavanju tradicije i uvođenjem novih tehnoloških rješenja kao i praćenju najrazvijenijih dostignuća struke i prakse. Koestlin tvornica keksa i vafla danas zapošljava oko 470 radnika te osobito vodi računa o kvaliteti radne snage, koja je kontinuiranim edukacijama usavršavana u pogonu Koestlina na tradiciji stogodišnjeg iskustva i najmodernijeg dostignuća struke i tehnike.³⁶

6.1. Povijest Koestlina

Godine 1905. Dragutin Wolf je osnovao tvornicu koja je nosila njegovo ime i koja se od manufakturne radionice razvila u industrijskog proizvođača keksa i vafla. Tvornica

³⁶ xxx, „ Koestlin – O nama“, Koestlin d.d. Bjelovar 2018: <https://www.koestlin.hr/o-nama> (04.09.2018.)

se mehanizirala, a proizvodnja povećavala. Došlo je do povezivanja Mađarskom tvrtkom Koestlin i to je dovelo do mijenjanja naziva tvornice 1932. godine te kupnje novih postrojenja i licenci za proizvodnju keksa i vafla. Koestlin se uspješno razvijao i širio svoje poslovanje te 1992. godine postaje dioničko društvo, no Domovinski rat i gubitak djela tržišta znatno su utjecali na proizvodnju. Deset godina poslije, većinski vlasnik Koestlina postala je tvrtka Mepas iz Širokog Brijega, BiH. To je pozitivna točka poslovanja u kojoj se širi tržište i zapošljavaju se novi ljudi a proizvodnja doseže 70 tona dnevno.³⁷

6.2. Misija i vizija Koestlina

Koestlin si je proizvodnjom visokokvalitetnih proizvoda postavio zadatak kako osvojiti povjerenje i zadovoljiti potrebe potrošača tako i ostvariti profit, osigurati potrebe radnika te učvrstiti poziciju kao jedna od vodećih kompanija sa preko sto godina tradicije i kvalitete. Koestlin ima cilj zadovoljiti potrebu čovjeka za zdravstveno ispravnom hranom, te poboljšati kvalitetu života svakog pojedinca i društva u cjelini.

Vizija Koestlina je svojim poslovnim rezultatima zadržati jedno od vodećih mjesta na hrvatskom tržištu u konditorskoj industriji i zadržati prvo mjesto u proizvodnji brašeno konditorskih proizvoda. Drugim riječima, to znači proizvodnju prepoznatljivih ali i novih visokokvalitetnih proizvoda koji će kvalitetom i cijenom zadovoljiti potrebe potrošača, ostvariti profit i osigurati potrebe svojih 455 zaposlenika i vlasnika.³⁸

6.3. Financijski rezultati poslovanja Koestlina

U bilanci Koestlin d.d. je u poslovnoj 2017. godini ostvario zbroj pozicija aktive i pasive 303 692 299 kuna (prikazano je u prilogu 5). Sa strane aktive u taj iznos ulazi dugotrajna imovina, kratkotrajna imovina te plaćeni troškovi od budućeg razdoblja i

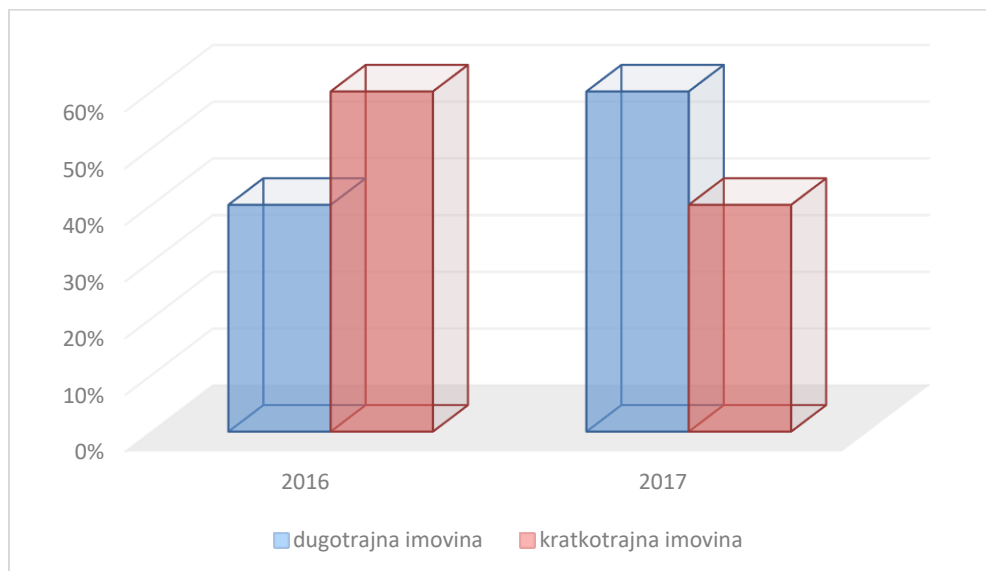
³⁷ xxx, „ Koestlin – Povijest“, Koestlin d.d. Bjelovar, 2018: <https://www.koestlin.hr/o-nama/povijest> (04.09.2018.)

³⁸ xxx, „ Koestlin – Misija i vizija“, Koestlin d.d. Bjelovar, 2018: <https://www.koestlin.hr/o-nama> (04.09.2018.)

obračunati prihodi, dok sa strane pasive u taj iznos ulaze kapital i rezerve, rezerviranja, dugoročne obveze, kratkoročne obveze te odgođeno plaćanje troškova i prihoda budućeg razdoblja.

Strukturu ukupne imovine u 2017. godini čini 60% dugotrajne imovine (122 520 399 kuna) i 40% kratkotrajne imovine (79 573 731 kuna) , dok je u 2016. godini dugotrajna imovina iznosila 40% (82 954 686 kuna), a kratkotrajna 60% (124 049 528 kuna) . Prikazano je u grafikonu 3.

Grafikon 3: Koestlin d.d. – struktura imovine (u %)

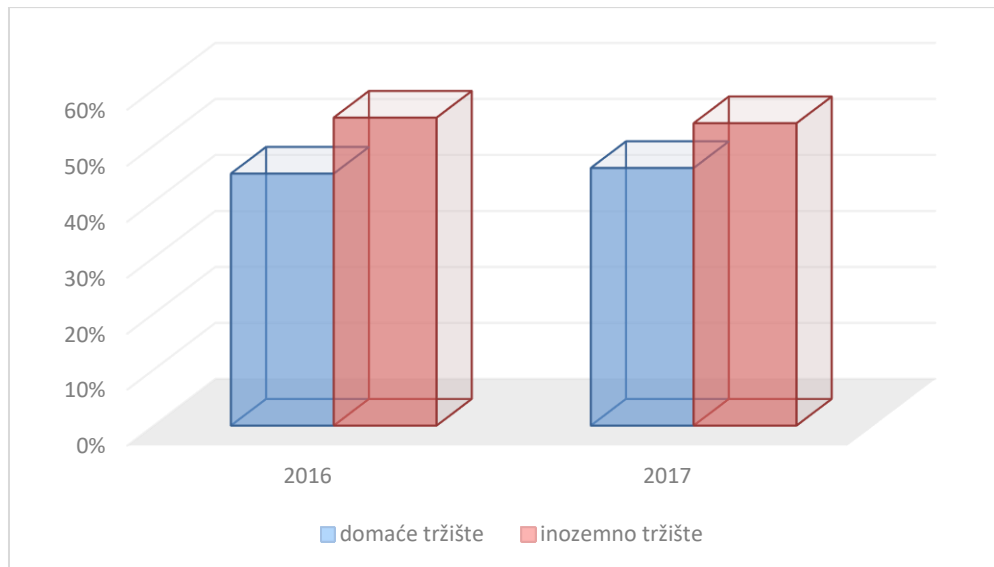
Izvor: Izrada autorice prema Koestlin d.d. – financijski izvještaj za 2017. godinu , <https://www.koestlin.hr/files/2017-godisnji-financijski-izvjestaji-zajedno-s-izvjestajem-neovisnog-revizora-1525242751.pdf> (16.09.2018.)

Iz grafikona se može uočiti kako je struktura dugotrajne imovine je porasla a struktura kratkotrajne imovine se smanjila u odnosu na 2016. godinu.

Na računu dobiti i gubitaka za 2017. godinu vidljivi su ostvareni poslovni prihodi koji su iznosili 189 421 633 kuna (prikazano je u prilogu 7). Od toga iznosa veći dio zauzeli su prihodi od prodaje koji su iznosili 174 926 000 kuna. Na domaćem tržištu ostvareni su prihodi od prodaje u iznosu od 81 217 000 kuna , dok su na inozemnom tržištu u istom razdoblju ostvareni nešto veći prihodi od prodaje koji su iznosili 93 709 000 kuna. U

odnosu na prethodnu godinu, prihodi od prodaje na domaćem tržištu su porasli za 2%, dok su na inozemnom tržištu pali za 2%. Struktura prihoda od prodaje prikazana je u grafikonu 4.

Grafikon 4: Koestlin d.d. – struktura prihoda od prodaje (u %)

Izvor: Izrada autorice prema Koestlin d.d. – financijski izvještaj za 2017. godinu, <https://www.koestlin.hr/files/2017-godisnji-financijski-izvjestaji-zajedno-s-izvjestajem-neovisnog-revizora-1525242751.pdf> (16.09.2018.)

Iz grafikona se može uočiti kako Koestlin d.d. u promatranom razdoblju veći dio prihoda od prodaje ostvaruje na inozemnom tržištu. Inozemna tržišta s najvećim udjelom u ovoj realizaciji su već dugi niz godina Poljska, Bosna i Hercegovina te Slovenija, a rast prodaje zabilježen je na tržištu Crne Gore, Italije, Rusije i Mađarske.

Financijski prihodi ostvareni u 2017. godini iznosili su 1 857 419 kuna, dok su u prethodnoj godini iznosili 2 805 126 kuna.

Poslovni rashodi u 2017. godini iznosili su 182 918 520 kuna. Najveći dio poslovnih rashoda odnosilo se na materijalne troškove koji su iznosili 140 369 308 kuna, te na troškove osoblja koji su iznosili 26 809 659 kuna. Poslovni rashodi u 2017. godini nešto su manji nego u prethodnoj godini kada su iznosili 186 367 020 kuna.

Financijski rashodi ostvareni u 2017. godini iznosili su 1 510 485 kuna, dok su u prethodnoj godini iznosili 2 236 891 kunu.

Na kraju 2017. godine Koestlin d.d. je ostvario dobit prije oporezivanja u iznosu od 6 850 047 kuna. Porez na dobit je iznosio 1 325 619 kuna. Nakon oporezivanja dobit Koestlina u 2017. godini iznosila je 5 524 428 kuna. U prethodnoj godini ostvarena dobit nakon oporezivanja bila je nešto manja i iznosila je 5 066 767 kuna.

U odnosu na prethodnu godinu, u 2017. godini, proizvodnja je veća za 0,11%, a ukupno je investirano 7 300 000 kuna u infrastrukturu, postrojenja, opremu i uređaje. Sve više pozornosti usmjereno je na dizajn, funkcionalnost i marketinške aktivnosti kako bi proizvod i dalje bio prepoznatljiv kupcu.

Na kraju 2017. godine Koestlin d.d. brojao je 455 zaposlenika prema kojima su podmirene sve obveze kao i prema državi.

U Koestlinovom izvještaju o novčanim tijekovima za 2017. godinu vidljivi su tijekovi nastali od poslovnih aktivnosti, investicijskih te financijskih aktivnosti (prikazano je u prilogu 9). U 2017. godini došlo je do povećanja novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti koji je iznosio 20 763 079 kuna, u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 5 772 915 kuna. U 2017. godini zabilježeno je smanjenje novčanog tijeka od investicijskih aktivnosti, koje iznosi 5 855 854 kuna zbog novčanih izdataka za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine. U 2016. godini smanjenje novčanog tijeka od investicijskih aktivnosti iznosilo je 4 444 790 kuna. U 2017. godini zabilježeno je smanjenje novčanog tijeka od financijskih aktivnosti u iznosu od 12 705 969 . Ta cifra je dosegnuta zbog izdataka za otplatu glavnice, kredita i obveznica , te izdataka za financijski najam i otkup vlastitih dionica koji su bili veći od primitaka od glavnice kredita i drugih posudbi u promatranom razdoblju. U 2016. godini neto smanjenje novčanog tijeka od financijskih aktivnosti iznosilo je 1 504 641 kunu³⁹.

Koestlin je na kraju poslovne 2017. godine ostvario ukupni prihod u iznosu od 191 279 062 kune, a udio dobiti nakon oporezivanja bio je 2.89%. Na kraju prethodne 2016. godine udio dobiti nakon oporezivanja u ukupnim prihodima iznosio je 2.61%.

³⁹ Pajić K., „Godišnji financijski izvještaj za 2017. godinu“ Koestlin d.d. Bjelovar, 2018.: <https://www.koestlin.hr/files/2017-privremeni-nerevidirani-godisnji-financijski-izvjestaji-1519987558.pdf> (10.09.2018.)

7. KRAŠ D.D. I KOESTLIN D.D.

Društva Kraš i Koestlin zauzeli su pozicije kao jedni od najkonkurentnijih proizvođača koji se bave proizvodnjom konditorskih proizvoda na hrvatskom tržištu. I Kraš i Koestlin započeli su s radom prije više od 100 godina stvarajući originalne brandove visoke kvalitete koji svojim okusom povezuju generacije potrošača.

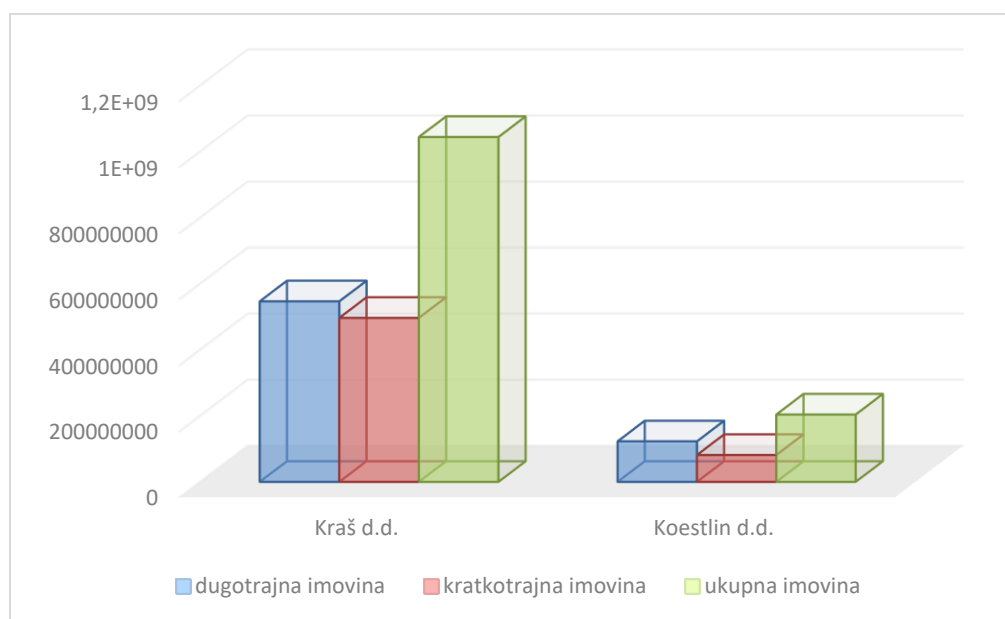
7.1. Usporedba poslovanja za 2017. godinu

Na internetskim stranicama dioničkih društava Kraš i Koestlin objavljena su financijska izvješća za 2017. godinu. Na njima su prezentirane bilance društava, računi dobiti i gubitaka društava, te izvještaji o njihovim novčanim tokovima.

Na kraju 2017. godine Kraš d.d. je imalo 2 557 zaposlenika , što je više nego na kraju prethodne godine, kada je imalo 2 511 zaposlenika. Na kraju 2017. godine Koestlin d.d. je imalo 455 zaposlenika, a to je, također, više nego u prethodnoj godini kada je imalo 434 zaposlenika. Po ovim pokazateljima može se zaključiti kako oba društva rade na povećanju obujma svojih poslovanja.

Kraš je na kraju 2017. godine ostvario zbroj pozicija aktive i pasive u iznosu od 1 043 902 392 kune, a ostvareni zbroj pozicija aktive i pasive Koestlina u istom razdoblju iznosio je 203 692 299 kuna. Kod Kraša je u 2017. godini u ukupnoj strukturi imovine, dugotrajna imovina iznosila je 546 390 049 kuna, a kratkotrajna imovina je iznosila 496 327 806 kuna. U istom razdoblju na Koestlin je imao dugotrajnu imovinu u iznosu od 122 520 399 kuna i kratkotrajnu imovinu u iznosu od 79 573 731 kuna. Odnos strukture imovine Kraša i Koestlina prikazan je na grafikonu 5.

Grafikon 5: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura imovine u 2017. godini (u kunama)

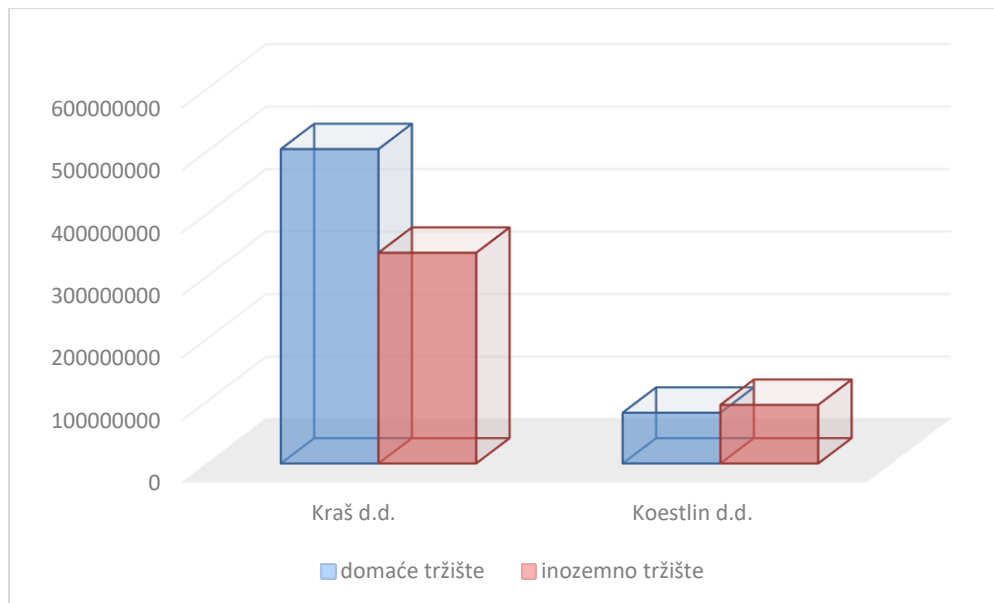

Izvor: Izrada autorice prema Kraš d.d. / Koestlin d.d. – financijski izvještaj za 2017. godinu, http://www.kras.hr/datastore/filestore/17/Godisnji_izvjestaj_KRAS_GRUPA_2017.pdf / <https://www.koestlin.hr/files/2017-privremeni-nerevidirani-godisnji-financijski-izvjestaji-1519987558.pdf> (19.09.2018.)

Na grafikonu je vidljivo kako oba društva u ukupnoj strukturi imovine u 2017. godini posjeduju veći dio dugotrajne imovine u odnosu na kratkotrajnu imovinu.

Račun dobiti i gubitaka prikazuje poslovne i financijske prihode te poslovne i financijske rashode poslovanja. Na Kraševom računu dobiti i gubitaka u 2017. godini ostvareni su poslovni prihodi u iznosu od 861 289 104 kune. Prihodi od prodaje iznosili su 852 686 000 kuna, od čega su ostvareni prihodi od prodaje na domaćem tržištu u iznosu od 502 959 000 kuna, a na inozemnom tržištu 337 065 000 kuna. Koestlinov račun dobiti i gubitaka u istom razdoblju prikazuje ostvarene poslovne prihode koji su iznosili 189 421 633 kune. Prihodi od prodaje na domaćem tržištu iznosili su 81 217 000 kuna, a na inozemnom tržištu su iznosili 93 709 000 kuna. Odnos prihoda od prodaje Kraša i Koestlina prikazan je u grafikonu 6.

Grafikon 6: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura prihoda od prodaje u 2017. godini (u kunama)

Izvor: Izrada autorice prema Kraš d.d. / Koestlin d.d. – financijski izvještaj za 2017. godinu

Dostupno na: http://www.kras.hr/datastore/filestore/17/Godisnji_izvjestaj_KRAS_d.pdf / <https://www.koestlin.hr/files/2017-godisnji-financijski-izvjestaji-zajedno-s-izvjestajem-neovisnog-revizora-1525242751.pdf> (19.09.2018.)

Iz grafikona se može uvidjeti kako Kraš d.d. ostvaruje puno veće prihode od prodaje od Koestlin d.d. No po udjelima u prihodima od prodaje vidljivo je kako Kraš d.d. veći dio prihoda u 2017. godini ostvario na domaćem tržištu, a Koestlin d.d. je nešto veći dio prihoda od prodaje ostvario na inozemnom tržištu.

Dobit Kraša prije oporezivanja na kraju 2017. godine iznosila je 29 758 859 kuna, a nakon oporezivanja dobit je iznosila 22 682 947 kuna. Dobit Koestlina u istom razdoblju prije oporezivanja iznosila je 6 850 047 kuna, a nakon oporezivanja je iznosila 5 524 428 kuna.

Na izvještajima o novčanim tijekovima prikazani su novčani tijekovi od poslovnih aktivnosti, novčani tijekovi od investicijskih aktivnosti te novčani tijek od financijskih aktivnosti. Kod Kraša je u 2017. godini ostvareno neto povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti u iznosu od 73 447 510 kuna. Ostvareno je neto smanjenje

novčanog tijeka od investicijskih aktivnosti koje je iznosilo 24 705 023 kune, te neto smanjenje novčanog tijeka od financijskih aktivnosti koje je iznosilo 23 634 910 kuna. Koestlinov izvještaj o novčanom tijeku na kraju 2017. godine prikazuje ostvareno neto povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti koje je iznosilo 20 763 079 kuna. Ostvareno je neto smanjenje novčanog tijeka od investicijskih aktivnosti koje je iznosilo 5 855 854 kuna, te neto smanjenje novčanog tijeka od financijskih aktivnosti koje je iznosilo 12 705 969 kuna.

Može se uvidjeti kako je Kraš na kraju poslovne 2017. godine ostvario ukupne prihode u iznosu od 856 620 968 kuna, a dobit nakon oporezivanja iznosila je 22 682 947 kuna. Odnosno udio dobiti u ukupnom prihodu iznosi svega 2,65%.

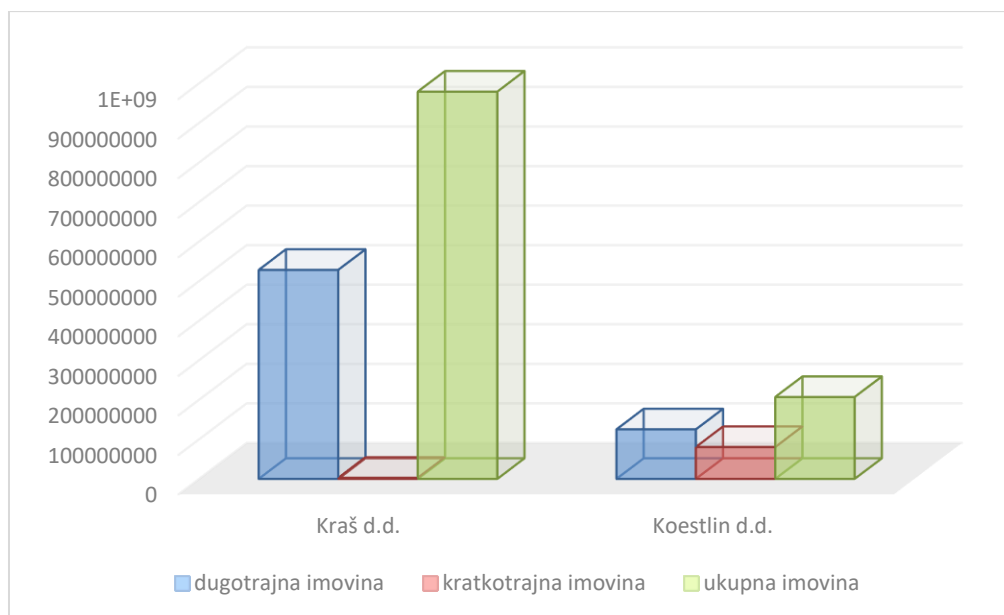
Koestlin je na kraju promatranog razdoblja ostvario ukupne prihode u iznosu od 191 279 052 kune, a dobit nakon oporezivanja iznosila je 5 524 428 kuna. Iz toga je vidljivo kako je kod Koestlina udio dobiti u ukupnom prihodu iznosila 2,89%.

7.2. Usporedba poslovanja za prvu polovicu 2018. godine

Rezultati poslovanja Kraš i Koestlin grupa za razdoblje od prvog do šestog mjeseca 2018. godine objavljeni su u srpnju 2018. godine na internetskim stranicama društva www.kras.hr te društva www.koestlin.hr.

Na Kraševoj bilanci za prvu polovicu 2018. godine prikazan je zbroj pozicija aktive i pasive koji je iznosilo 1 145 078 102 kune (prikazano je na prilogu 10). Na Koestlinovoj bilanci za isto razdoblje taj odnos je iznosio 206 960 960 kuna (prikazano je na prilogu 14). Kod Kraša je, na kraju prve polovice 2018. godine, dugotrajna imovina iznosila 627 587 872 kune, a kratkotrajna imovina je odnosila 514 581 519 kuna. Koestlin je u istom razdoblju ostvario dugotrajnu imovinu u iznosu od 125 155 349 kuna i kratkotrajnu imovinu u iznosu od 80 509 833 kune. odnos struktura imovine Kraša i Koestlina prikazana je u grafikonu 7.

Grafikon 7: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura imovine u prvoj polovici 2018. godine (u kunama)

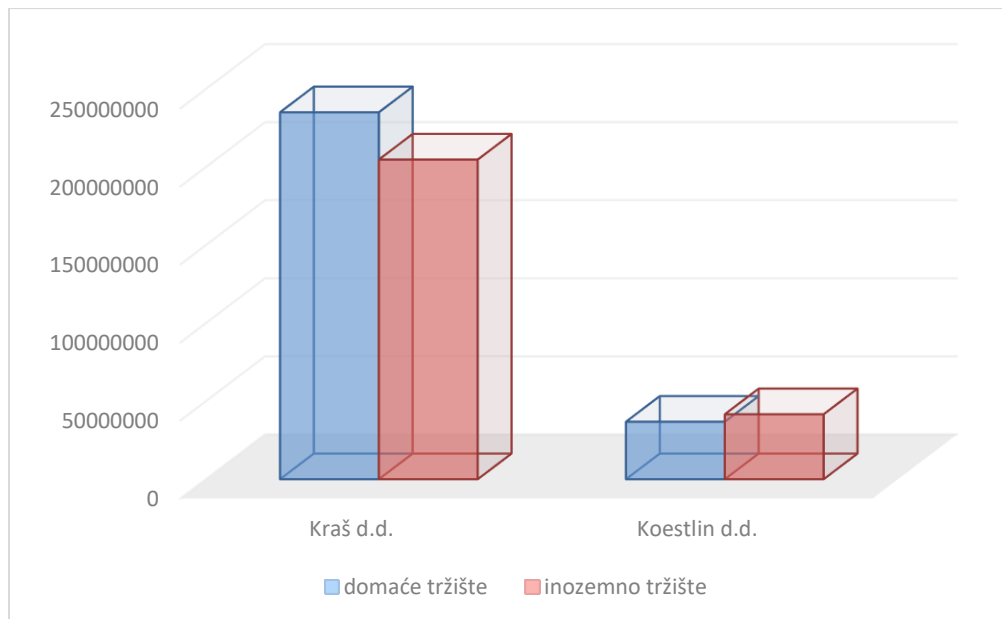

Izvor: izrada autorice prema Kraš d.d./ Koestlin d.d. - financijski izvještaj za I-VI 2018. godine, <http://www.kras.hr/datastore/filestore/73/Konsolidacija-1H-2018.pdf> / <https://www.koestlin.hr/files/2018-izvjesce-i-vi-2018-1532603089.pdf> (16.09.2018.)

Iz grafikona se lako može uočiti kako oba društva u ukupnoj strukturi imovine u promatranom razdoblju posjeduju veći dio dugotrajne imovine u odnosu na kratkotrajnu.

Prihodi od prodaje Kraš grupe ostvareni su u iznosu od 439 900 000 kuna, pri čemu su prihodi od prodaje na domaćem tržištu ostvareni u iznosu od 235 100 000 kuna, a prihodi od prodaje u inozemstvu u iznosu od 204 800 000 milijuna kuna (prikazano je na prilogu 12). Koestlin d.d. ostvaruje ukupni prihod od prodaje u iznosu od 78 435 752 kuna od čega je na inozemnom tržištu ostvareno 41 614 000 kuna, a na domaćem tržištu 36 821 000 kuna (prikazano je na prilogu 16). Struktura prihoda od prodaje Kraša i Koestlina prikazana je na grafikonu 8.

Grafikon 8: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura prihoda od prodaje u prvoj polovici 2018. godine (u kunama)

Izvor: izrada autorice prema Kraš d.d./ Koestlin d.d. - financijski izvještaj za I-VI 2018. godine, <http://www.kras.hr/datastore/filestore/73/Konsolidacija-1H-2018.pdf> / <https://www.koestlin.hr/files/2018-izvjesce-i-vi-2018-1532603089.pdf> (16.09.2018.)

Iz grafa se može uvidjeti kako Kraš d.d. veći dio prihoda od prodaje ostvaruje na domaćem tržištu, a Koestlin d.d. od ukupnih prihoda od prodaje u prvoj polovici 2018. godine nešto veći dio ostvaruje na inozemnom tržištu. Kraš d.d. u prvom polugodištu 2018. godine ostvaruje obujam količinske prodaje na domaćem tržištu na razini istog razdoblja prošle godine. Na inozemnim je tržištima ostvaren količinski rast od 2,3 % s naglaskom na izvozna tržišta Zapadne i Srednje Europe, prekomorske zemlje, BiH i Srbiju. Glavna inozemna tržišta na kojima Koestlin d.d. ostvaruje više od 80% inozemnih prihoda su Poljska, Bosna i Hercegovina, Slovenija te Velika Britanija. Unatoč pritiscima na snižavanje cijena od strane konkurencije Koestlin d.d. nastoji zadržati tržišne udjele razvijanjem proizvoda visokokvalitetnog okusa i nutritivno zdravih sastojaka te redizajnom ambalaže.

Financijski prihodi Kraša na kraju prve polovice 2018. godine iznosili su 2 120 103 kuna. Poslovni rashodi su iznosili 428 458 090 kuna , a financijski rashodi su iznosili 4 305 309 kuna. Financijski prihodi Koestlina u istom razdoblju su iznosili 439 039 kuna.

Poslovni rashodi su iznosili 80 444 380 kuna, a financijski rashodi su iznosili 487 216 kuna.

Izveštaj o novčanim tijekovima Kraša pokazuje da je u promatranom razdoblju došlo do neto povećanja novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti koji je iznosio 47 238 719 kuna. Zbog novčanih izdataka za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata, te ostalih novčanih izdataka od investicijskih aktivnosti, neto novčani tijek od investicijskih aktivnosti se smanjio za 44 457 200 kuna. U promatranom razdoblju, također, je došlo do neto smanjenja novčanog tijeka od financijskih aktivnosti u iznosu od 33 106 596 kuna (prikazano je na prilogu 13)⁴⁰. Koestlinov izvještaj o novčanom tijeku bilježi neto povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti u iznosu od 171 527 kuna, neto smanjenje novčanog tijeka od investicijskih aktivnosti u iznosu od 3 152 190 kuna, te neto povećanje novčanog tijeka od financijskih aktivnosti u iznosu od 608 672 kune (prikazano je na prilogu 17)⁴¹.

Kraš je na kraju prve polovice 2018. godine ostvario ukupne prihode u iznosu od 445 327 708 kuna, a dobit razdoblja nakon oporezivanja iznosila je 10 268 666 kuna. Iz toga se može uvidjeti kako je ostvareni udio dobiti u ukupnom prihodu u promatranom razdoblju iznosio 2,31%.

Koestlin je u istom razdoblju ostvario ukupne prihode koji su iznosili 82 662 066 kuna i dobit nakon oporezivanja koja je iznosila 1 730 470 kuna. Dakle, ostvareni udio dobiti Koestlina u prvoj polovici 2018. godine iznosio je 2,09%.

7.3. Kritički osvrt

U prethodnim potpoglavljima obrađene su usporedbe poslovanja Kraša i Koestlina u 2017. godini i u prvoj polovici 2018. godine. Oba društva su u promatranom razdoblju uspješno poslovala. Poslovnu 2017. godinu Kraš je završio s ostvarenim ukupnim prihodima koji su iznosili 856 620 968 kuna, a u kojima je udio dobiti nakon oporezivanja iznosio 2,65%. Na kraju prve polovice 2018. godine udio dobiti nakon

⁴⁰ Bulić D., „Financijski izvještaj za razdoblje I-VI 2018. godine“, Kraš d.d. Zagreb, 2018.: <http://www.kras.hr/datastore/filestore/73/Konsolidacija-1H-2018.pdf> (20.09.2018.)

⁴¹ Pajić K., „Financijski izvještaj za razdoblje I-IV 2018. godine“, Koestlin d.d. Bjelovar, 2018. : <https://www.koestlin.hr/files/2018-izvjesce-i-vi-2018-1532603089.pdf> (20.09.2018.)

oporezivanja u ukupnim prihodima iznosio je 2,31%. Koestlin je u 2017. godini ostvario ukupni prihod u iznosu od 191 279 052 kune, a udio dobiti nakon oporezivanja iznosio je 2,89%. Na kraju prve polovice Koestlin je uspješno poslovao, te je ostvario udio dobiti nakon oporezivanja u ukupnim prihodima koji je iznosio 2,09%. Rezultati njihovog uspješnog poslovanja su nastali kao posljedice investiranja u infrastrukturu te povećanja marketinških aktivnosti. Oba društva u promatranom razdoblju bilježe povećanje broja zaposlenih prema kojima su uspješno i pravovremeno podmirene sve obveze. Poslovne aktivnosti obaju promatranih društava, u promatranom razdoblju, bile su fokusirane na zadržavanje i jačanje stabilne pozicije u složenim tržišnim okolnostima. Proizvođači prepoznatljive proizvode i uvodeći nove proizvode, oba društva su ojačala svoju tržišnu poziciju. Osim uspjeha na domaćem tržištu, oba društva bilježe rast izvoza kao i otvaranja novih tržišta s perspektivom rasta u narednim godinama.

8. ZAKLJUČAK

Cilj ovog završnog rada bio je iskazati važnost prehrambene prerađivačke industrije. Ona leži u tome što je prehrambena industrija djelatnost u kojoj se ostvaruje velika koncentracija kapitala i rada u istom proizvodnom procesu. Industrija je od velike važnosti za cjelokupno gospodarstvo zemlje što znači da kako se prerađivačka industrija razvija, usporedno to utječe na razvijanje države. Zahvaljujući industrijalizaciji Hrvatska se našla među srednje razvijenim zemljama. Nakon ekonomske krize koja je pogodila Europu u 2008. godini, došlo je do deindustrijalizacije. Europa se bez industrije ne može razvijati, pa tako ne može ni Hrvatska. Zbog toga je bilo potrebno poduzeti mjere reindustrijalizacije nakon koje bi se kao rezultat trebala vratiti vitalnost nacionalnom gospodarstvu.

Hrvatska je zemlja bogata prirodnim resursima i obradivim površinama. To ju svrstava u zemlje s velikim proizvodnim i izvoznim potencijalom. Unatoč tome hrvatska poljoprivreda je u velikom zaostatku kao i hrvatski izvoz. Hrvatska se svojom strategijom razvoja uspjela plasirati na svjetska tržišta, no može se uočiti kako još uvijek nije ostvarila svoje potencijale, posebice gledajući na to kako danas Hrvatska ima više uvoza nego izvoza.

Budući da je prehrambena prerađivačka industrija najvažnija grana industrije, potrebno je ulagati u njen razvoj i kontinuirano usavršavanje. U 2016. godini u Hrvatskoj je poslovalo preko 3 200 registriranih tvrtki za proizvodnju prehrambenih proizvoda, koje su zapošljavale preko 61 tisuće ljudi. Prehrambena industrija zapošljava najveći broj ljudi u ukupnoj prerađivačkoj industriji. Budući da se uglavnom radi o ljudima sa srednjom stručnom spremom, potrebno je ulagati u njihovo osposobljavanje i bolje školovanje.

Kao pozitivni primjeri prehrambene industrije javljaju se Kraš d.d. i Koestlin d.d. Oba društva zastupaju sektor konditorske industrije. Domaća konditorska industrija je razvijena i predstavlja važnu granu prehrambene industrije. I Kraš i Koestlin posluju preko sto godina. Zbog dugogodišnjeg i uspješnog poslovanja ne čudi kako oba društva kotiraju kao lideri u svojem sektoru. U njih bi se mogla ugledati mnoga hrvatska proizvođačka poduzeća, postići dobre poslovne rezultate, potaknuti izvoz te zaposliti veći broj ljudi.

LITERATURA:

a) Knjige

1. Čavrak V. (ur.), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Grafo Idea, 2011.
2. Obadić A. i J. Tica (ur.), *Gospodarstvo Hrvatske*, Zagreb, Sveučilišna tiskara d.o.o., 2016.

b) Internet izvori

1. AIK, „*Prehrambena industrija*“, Agencija za investicije i konkurentnost, 2018.: <http://www.aik-invest.hr/sektori/prehrambena-industrija/> (10.09.2018.)
2. Babić B., „*Hrvatska proizvodnja mesa tone, plusom odskače panceta*“, Poslovni dnevnik, 2016.: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/hrvatska-proizvodnja-mesa-tone-plusom-odskace-panceta-319642> (15.05.2016)
3. Babić B., „*Hrvatski šećer*“, Poslovni dnevnik, 2015.: <http://www.poslovni.hr/proizvodnja-secera> (16.05.2017.)
4. Babić B., „*Zadovoljniji ostvarenim izvozom nego prodajom na domaćem tržištu*“, Poslovni dnevnik, 2016., <http://www.poslovni.hr/hrvatska/vise-zadovoljniji-ostvarenim-izvozom-nego-prodajom-na-domacem-trzistu-312380> (19.06.2017.)
5. Bulić D., „*Financijski izvještaji za 2017. godinu*“, Kraš d.d. Zagreb, 2018.: http://www.kras.hr/datastore/filestore/17/Godisnji_izvjestaj_KRAS_GRUPA_2017.pdf (10.09.2018.)
6. Bulić D., „*Financijski izvještaj za razdoblje I-VI 2018. godine*“, Kraš d.d. Zagreb, 2018.: <http://www.kras.hr/datastore/filestore/73/Konsolidacija-1H-2018.pdf> (20.09.2018.)
7. Crnjak M., „*Prerada voća i povrća*“, Agroklub, 2017.: <https://www.agroklub.com/agropedija/prehrambena-industrija/prerada-voca-i-povrca-50/> (15.05.2017.)
8. DZS, „*Bilanca vina u 2017. godini*“, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018.: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/01-01-30_01_2017.htm (10.09.2018.)
9. DZS, „*Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda u 2017. godini*“, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/01-01-25_01_2018.htm (10.09.2018.)

10. DZS, „ *Proizvodnja voća, povrća i grožđa u 2017. godini*“, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2018.: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/01-01-28_01_2017.htm (10.09.2018.)
11. Marković M., „ *Prerada pšenice*“, Tehnologija hrane, 2017.: <http://www.tehnologijahrane.com/enciklopedija/prerada-pšenice> (19.06. 2017.)
12. MINGO, „ *Industrijska strategija Republike Hrvatske*“, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2014.: <http://www.mingo.hr/page/kategorija/industrijska-strategija-republike-hrvatske-2014-2020>, (14.07.2017.)
13. MINGO, „ *Prehrambena industrija*“, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, 2013.: <https://www.mingo.hr/page/prehrambena-industrija>, (14.07.2017.)
14. NN, „ *Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014 – 2020*“, Hrvatski sabor – službeni list Republike Hrvatske, 2013.: http://www.mingo.hr/public/industrija/Industrijska_strategija_%202014_2020.pdf (15.07.2017.)
15. Lončar J., „ *Voda u bocama*“, Geografija .hr, 2010.: <http://www.geografija.hr/aktualno/voda-u-bocama-novi-drustveni-i-kulturni-fenomen/> (19.06.2017.)
16. Kuskunović M. i J. Rak Šajn, „ *Maslinika je čak 1000 hektara manje*“, Poslovni dnevnik, 2017.: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/maslinika-je-cak-1000-hektara-manje-330194> (20.09.2018.)
17. Pajić K., „ *Godišnji financijski izvještaj za 2017. godinu*“ Koestlin d.d. Bjelovar, 2018.: <https://www.koestlin.hr/files/2017-privremeni-nerevidirani-godisnji-financijski-izvjestaji-1519987558.pdf> (10.09.2018.)
18. Pajić K., „ *Financijski izvještaj za razdoblje I-IV 2018. godine*“, Koestlin d.d. Bjelovar, 2018. : <https://www.koestlin.hr/files/2018-izvjesce-i-vi-2018-1532603089.pdf> (20.09.2018.)
19. Soudil E., „ *Rast industrije hrane i pića koči njen slab imidž*“, Glas slavonsije, 2017.: <http://www.glas-slavonsije.hr/334886/1/Rast-industrije-hrane-i-pica-koci-njezin-slab-imidz> (10.09.2018.)
20. xxx, „ *CRO MILK: Drastičan pad proizvodnje i otkupa mlijeka*“, Moj Zagreb, 2014.: <http://mojzagreb.info/zagreb/hrvatska/cro-milk-drastican-pad-proizvodnje-i-otkupa-mlijeka> (20.11.2016.)
21. xxx, „ *Koestlin – Misija i vizija*“, Koestlin d.d. Bjelovar, 2018: <https://www.koestlin.hr/o-nama> (04.09.2018.)

22. xxx, „*Koestlin – O nama*“, Koestlin d.d. Bjelovar 2018: <https://www.koestlin.hr/o-nama> (04.09.2018.)
23. xxx, „*Koestlin – Povijest*“, Koestlin d.d. Bjelovar, 2018: <https://www.koestlin.hr/o-nama/povijest> (04.09.2018.)
24. xxx, „*Misija i vizija*“ Kraš d.d. Zagreb, 2017: http://www.kras.hr/hr/misija_i_vizija (19.06.2017.)
25. xxx, „*Kraš- O nama*“, Kraš d.d. Zagreb, 2017.;, http://www.kras.hr/hr/kras_danas (19.06.2017.)
26. xxx, „*Povijest Kraša*“ Kraš d.d. Zagreb, 2017.: http://www.kras.hr/hr/povijest_krasa (19.06.2017.)
27. xxx, „*Prerada ribe*“, Cromaris, 2016.: <http://www.cromaris.hr/prerada-ribe-s33> (19.06.2017.)
28. xxx, „*Prerada uljarica*“, Zvijezda d.d. Zagreb, 2018.: <https://www.zvijezda.hr/> (10.09.2018.)
29. xxx, „*Važnost slada*“, Ožuljsko, 2017.: <https://www.ozuljsko.com/drustvena-dogadanja/pivarsko-umijece/id/vaznost-slada/140/> (10.09.2018.)

PRILOZI

Prilog 1: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 31.12.2017. godine

Obveznik: KRAŠ d.d. Zagreb			
Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	001		
B) DUGOTRAJNA IMOVINA (003+010+020+029+033)	002	556.821.024	546.390.049
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (004 do 009)	003	179.162	1.004.450
1. Izdaci za razvoj	004	0	0
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	005	179.162	420.370
3. Goodwill	006	0	0
4. Predumovi za nabavu nematerijalne imovine	007	0	0
5. Nematerijalna imovina u pripremi	008	0	584.080
6. Ostala nematerijalna imovina	009	0	0
II. MATERIJALNA IMOVINA (011 do 019)	010	380.773.605	356.617.600
1. Zemljište	011	67.900.565	67.900.565
2. Građevinski objekti	012	176.453.508	165.800.415
3. Postrojenja i oprema	013	96.030.993	79.812.130
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	014	10.120.138	10.004.338
5. Biološka imovina	015	1.567.698	1.292.442
6. Predumovi za materijalnu imovinu	016	138.626	88.496
7. Materijalna imovina u pripremi	017	6.987.364	9.786.627
8. Ostala materijalna imovina	018	1.277.942	972.696
9. Ulaganje u nekretnine	019	21.296.771	20.959.891
III. DUGOTRAJNA FINANCJSKA IMOVINA (021 do 028)	020	173.260.039	186.199.026
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	021	85.676.722	85.676.722
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	022	0	0
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	023	0	0
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	024	0	0
5. Ulaganja u vrijednosne papire	025	289.112	289.112
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	026	71.532.500	83.548.228
7. Ostala dugotrajna financijska imovina	027	15.761.705	16.684.964
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	028	0	0
IV. POTRAŽIVANJA (030 do 032)	029	0	0
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	030	0	0
2. Potraživanja po osnovi prodaje na kredit	031	0	0
3. Ostala potraživanja	032	0	0
V. ODGODENA POREZNA IMOVINA	033	2.608.218	2.568.973
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA (035+043+050+058)	034	471.795.810	496.327.806
I. ZALIHE (036 do 042)	035	86.583.596	90.073.337
1. Sirovine i materijal	036	51.505.412	52.706.014
2. Proizvodnja u tijeku	037	0	0
3. Gotovi proizvodi	038	25.558.035	29.479.749
4. Trgovačka roba	039	8.039.820	7.056.573
5. Predumovi za zalihe	040	1.097.629	109.779
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji	041	0	0
7. Biološka imovina	042	382.700	721.222
II. POTRAŽIVANJA (044 do 049)	043	316.392.454	312.045.000
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	044	117.443.919	117.080.401
2. Potraživanja od kupaca	045	188.417.040	157.141.111
3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika	046	0	0
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	047	1.039.079	298.375
5. Potraživanja od države i drugih institucija	048	714.025	567.982
6. Ostala potraživanja	049	8.778.391	36.957.131
III. KRATKOTRAJNA FINANCJSKA IMOVINA (051 do 057)	050	20.412.161	20.694.193
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	051	0	0
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	052	0	5.320.000
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	053	0	0
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	054	0	0
5. Ulaganja u vrijednosne papire	055	4.147.000	1.080.000
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	056	16.180.408	14.209.408
7. Ostala financijska imovina	057	84.753	84.785
IV. NOVAC U BANC I BLAGAJNI	058	48.407.599	73.515.276
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUĐUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	059	4.909.063	1.184.537
E) UKUPNO AKTIVA (001+002+034+059)	060	1.033.525.897	1.043.902.392
F) IZVANBILANČNI ZAPISI	061	20.561.239	20.624.825

Prilog 2: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 31.12.2017. godine

PASIVA			
A) KAPITAL I REZERVE (063+064+065+071+072+075+078)	062	563.240.086	588.167.005
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	063	549.448.400	549.448.400
II. KAPITALNE REZERVE	064	-13.912.987	-15.041.057
III. REZERVE IZ DOBITI (066+067-068+069+070)	065	9.822.263	27.472.420
1. Zakonske rezerve	066	26.732.907	27.472.420
2. Rezerve za vlastite dionice	067	33.915.725	37.418.632
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	068	50.826.369	37.418.632
4. Statutarne rezerve	069	0	0
5. Ostale rezerve	070	0	0
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	071	579.921	744.898
V. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK (073-074)	072	0	2.859.397
1. Zadržana dobit	073	0	2.859.397
2. Preneseni gubitak	074	0	0
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE (076-077)	075	17.302.489	22.682.947
1. Dobit poslovne godine	076	17.302.489	22.682.947
2. Gubitak poslovne godine	077	0	0
VII. MANJINSKI INTERES	078	0	0
B) REZERVIRANJA (080 do 082)	079	0	0
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	080	0	0
2. Rezerviranja za porezne obveze	081	0	0
3. Druga rezerviranja	082	0	0
C) DUGOROČNE OBVEZE (084 do 092)	083	156.074.633	134.162.554
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	084	0	0
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	085	0	0
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	086	154.211.779	132.676.219
4. Obveze za predujmove	087	511.930	379.819
5. Obveze prema dobavljačima	088	0	0
6. Obveze po vrijednosnim papirima	089	0	0
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	090	0	0
8. Ostale dugoročne obveze	091	1.349.571	1.105.120
9. Odgođena porezna obveza	092	1.353	1.396
D) KRATKOROČNE OBVEZE (094 do 105)	093	309.472.432	316.588.178
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	094	6.474.946	20.254.409
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	095	5.003.000	1.467.500
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	096	185.834.743	185.409.399
4. Obveze za predujmove	097	399.093	26.468
5. Obveze prema dobavljačima	098	81.381.783	81.734.818
6. Obveze po vrijednosnim papirima	099	0	0
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	100	0	0
8. Obveze prema zaposlenicima	101	7.750.972	8.220.548
9. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	102	15.104.889	12.090.357
10. Obveze s osnove udjela u rezultatu	103	663.612	530.097
11. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji	104	0	0
12. Ostale kratkoročne obveze	105	6.859.394	6.854.582
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	106	4.738.746	4.984.655
F) UKUPNO – PASIVA (062+079+083+093+106)	107	1.033.525.897	1.043.902.392
G) IZVANBILANČNI ZAPISI	108	20.561.239	20.824.825
DODATAK BILANCI (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani godišnji financijski izvještaj)			
A) KAPITAL I REZERVE			
1. Pripisano imateljima kapitala matice	109		
2. Pripisano manjinskom interesu	110		

Prilog 3: Kraš d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 31.12.2017. godine

Obveznik: KRAŠ d.d. Zagreb			
Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4
I. POSLOVNI PRIHODI (112+113)	111	859.651.610	861.289.104
1. Prihodi od prodaje	112	848.601.022	852.685.724
2. Ostali poslovni prihodi	113	11.050.588	8.603.380
II. POSLOVNI RASHODI (115+116+120+124+125+126+129+130)	114	829.921.220	821.802.594
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	115	-1.331.518	-4.259.365
2. Materijalni troškovi (117 do 119)	116	574.158.681	554.338.214
a) Troškovi sirovina i materijala	117	338.140.641	322.360.758
b) Troškovi prodane robe	118	148.986.265	154.259.193
c) Ostali vanjski troškovi	119	87.031.775	77.718.263
3. Troškovi osoblja (121 do 123)	120	188.369.904	199.270.616
a) Neto plaće i nadnice	121	112.845.694	120.658.919
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	122	48.208.244	50.018.498
c) Doprinosi na plaće	123	27.315.966	28.593.199
4. Amortizacija	124	35.567.396	34.814.721
5. Ostali troškovi	125	28.286.142	28.543.742
6. Vrijednosno usklađivanje (127+128)	126	0	0
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)	127	0	0
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)	128	0	0
7. Rezerviranja	129	0	0
8. Ostali poslovni rashodi	130	4.870.615	9.094.666
III. FINANIJSKI PRIHODI (132 do 136)	131	8.069.270	5.331.884
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s	132	2.137.255	2.705.921
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s	133	5.500.401	2.066.359
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa	134	0	0
4. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine	135	0	0
5. Ostali financijski prihodi	136	431.614	559.604
IV. FINANIJSKI RASHODI (138 do 141)	137	13.852.890	15.059.535
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	138	1.303.345	978.539
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim	139	12.549.483	14.071.961
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	140	0	0
4. Ostali financijski rashodi	141	62	9.035
V. UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	142	0	0
VI. UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	143	0	0
VII. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	144	0	0
VIII. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	145	0	0
IX. UKUPNI PRIHODI (111+131+142 + 144)	146	867.720.880	866.620.988
X. UKUPNI RASHODI (114+137+143 + 145)	147	843.774.110	836.862.129
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (146-147)	148	23.946.770	29.758.859
1. Dobit prije oporezivanja (146-147)	149	23.946.770	29.758.859
2. Gubitak prije oporezivanja (147-146)	150	0	0
XII. POREZ NA DOBIT	151	6.644.281	7.075.912
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (148-151)	152	17.302.489	22.682.947
1. Dobit razdoblja (149-151)	153	17.302.489	22.682.947
2. Gubitak razdoblja (151-148)	154	0	0

Prilog 4: Kraš d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 31.12.2017. godine

Obveznik: KRAŠ d.d. Zagreb			
Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4
NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
1. Dobit prije poreza	001	23.946.769	29.758.859
2. Amortizacija	002	35.567.396	34.814.721
3. Povećanje kratkoročnih obveza	003	0	11.294.089
4. Smanjenje kratkotrajnih potraživanja	004	30.149.444	4.347.453
5. Smanjenje zaliha	005	3.842.048	0
6. Ostalo povećanje novčanog tijeka	006	6.888.073	4.009.681
I. Ukupno povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti (001 do 006)	007	100.393.730	84.224.803
1. Smanjenje kratkoročnih obveza	008	46.063.381	0
2. Povećanje kratkotrajnih potraživanja	009	0	0
3. Povećanje zaliha	010	0	3.489.741
4. Ostalo smanjenje novčanog tijeka	011	6.735.074	7.287.452
II. Ukupno smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti (008 do 011)	012	52.798.455	10.777.193
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH	013	47.595.275	73.447.610
A2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH	014	0	0
NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI			
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	015	782.852	1.271.050
2. Novčani primici od prodaje vlasničkih i dužničkih instrumenata	016	0	0
3. Novčani primici od kamata	017	0	0
4. Novčani primici od dividendi	018	0	0
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti	019	14.021.387	43.769.524
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti (015 do 019)	020	14.804.239	45.040.574
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	021	12.594.967	12.743.883
2. Novčani izdaci za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	022	900	0
3. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti	023	34.085.082	57.001.714
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti (021 do 023)	024	46.680.949	69.745.597
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH	025	0	0
B2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH	026	31.876.710	24.705.023
NOVČANI TIJEK OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI			
1. Novčani primici od izdavanja vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	027	0	0
2. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi	028	181.611.588	123.653.753
3. Ostali primici od financijskih aktivnosti	029	31.809.183	19.352.956
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti (027 do 029)	030	213.420.771	143.006.709
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica	031	159.317.492	149.367.658
2. Novčani izdaci za isplatu dividendi	032	22.270	10.200.672
3. Novčani izdaci za financijski najam	033	0	0
4. Novčani izdaci za otkup vlastitih dionica	034	48.642.278	7.073.289
5. Ostali novčani izdaci od financijskih aktivnosti	035	0	0
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti (031 do 035)	036	207.982.040	166.641.619
C1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH	037	5.438.731	0
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH	038	0	23.634.910
Ukupno povećanje novčanog tijeka (013 – 014 + 025 – 026 + 037 – 038)	039	21.157.296	25.107.677
Ukupno smanjenje novčanog tijeka (014 – 013 + 026 – 025 + 038 – 037)	040	0	0
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	041	27.250.303	48.407.599
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata	042	21.157.296	25.107.677
Smanjenje novca i novčanih ekvivalenata	043	0	0
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	044	48.407.599	73.515.276

Prilog 5: Koestlin d.d. – BILANCA - stanje na dan 31.12.2017. godine

Naziv pozicije	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL		
B) DUGOTRAJNA IMOVINA	82.954.686	122.520.399
I. NEMATERIJALNA IMOVINA	624.699	581.669
1. Izdaci za razvoj		
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	624.699	581.669
3. Goodwill		
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine		
5. Nematerijalna imovina u pripremi		
6. Ostala nematerijalna imovina		
II. MATERIJALNA IMOVINA	62.425.208	61.659.554
1. Zemljište	3.882.620	3.882.620
2. Građevinski objekti	38.912.560	37.100.736
3. Postrojenja i oprema	14.701.581	14.999.075
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	3.515.594	3.141.456
5. Biološka imovina		
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	227.040	577.855
7. Materijalna imovina u pripremi	1.185.813	1.957.812
8. Ostala materijalna imovina		
9. Ulaganje u nekretnine		
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	19.904.779	60.279.176
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	15.308.300	45.308.340
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	2.977.430	14.851.786
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	13.960	13.960
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		
5. Ulaganja u vrijednosne papire		
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	1.605.089	105.090
7. Ostala dugotrajna financijska imovina		
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela		
IV. POTRAŽIVANJA	0	0
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika		
2. Potraživanja po osnovi prodaje na kredit		
3. Ostala potraživanja		
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA		
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA	124.049.528	79.573.731
I. ZALIHE	22.771.927	20.570.886
1. Sirovine i materijal	14.870.161	14.511.353
2. Proizvodnja u tijeku	1.658.931	1.268.375
3. Gotovi proizvodi	4.269.550	3.518.257
4. Trgovačka roba	6.190	8.762
5. Predujmovi za zalihe	1.967.095	1.264.139
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji		
7. Biološka imovina		
II. POTRAŽIVANJA	54.070.111	50.942.755
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	15.398.359	13.742.651
2. Potraživanja od kupaca	37.003.781	33.853.279
3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika		0
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	38.225	228.255
5. Potraživanja od države i drugih institucija	1.618.445	3.107.269
6. Ostala potraživanja	11.301	11.301

Prilog 6: Koestlin d.d. – BILANCA - stanje na dan 31.12.2017. godine

III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	46.655.195	5.306.539
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika		
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	45.524.197	4.169.800
3. Sudjelujući interesi (udjeli)		
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		
5. Ulaganja u vrijednosne papire		
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	5.000	5.000
7. Ostala financijska imovina	1.125.998	1.131.739
IV. NOVAC U BANCII BLAGAJNI	552.295	2.753.551
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	2.101.951	1.598.169
E) UKUPNO AKTIVA	209.106.165	203.692.299
F) IZVANBILANČNI ZAPISI		

Prilog 7: Koestlin d.d. – BILANCA - stanje na dan 31.12.2017. godine

PASIVA		
A) KAPITAL I REZERVE	134.819.442	135.798.119
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	91.193.200	96.259.900
II. KAPITALNE REZERVE		
III. REZERVE IZ DOBITI	14.526.698	14.526.698
1. Zakonske rezerve	4.559.660	4.559.660
2. Rezerve za vlastite dionice		4.545.750
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)		4.545.750
4. Statutarne rezerve		
5. Ostale rezerve	9.967.038	9.967.038
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	3.785.313	3.785.313
V. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK	20.247.464	15.701.780
1. Zadržana dobit	20.247.464	15.701.780
2. Preneseni gubitak		
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE	5.066.767	5.524.428
1. Dobit poslovne godine	5.066.767	5.524.428
2. Gubitak poslovne godine		
VII. MANJINSKI INTERES		
B) REZERVIRANJA	80.000	80.000
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	80.000	80.000
2. Rezerviranja za porezne obveze		
3. Druga rezerviranja		
C) DUGOROČNE OBVEZE	22.599.097	13.645.562
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima		
2. Obveze za zajmove, depozite i slično		
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	22.599.097	13.645.562
4. Obveze za predujmove		
5. Obveze prema dobavljačima		
6. Obveze po vrijednosnim papirima		
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		
8. Ostale dugoročne obveze		
9. Odgođena porezna obveza		
D) KRATKOROČNE OBVEZE	51.394.684	54.003.765
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	2.738.716	1.662.703
2. Obveze za zajmove, depozite i slično		
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	6.656.378	5.617.847
4. Obveze za predujmove	79.900	74.232
5. Obveze prema dobavljačima	34.806.727	35.909.623
6. Obveze po vrijednosnim papirima	3.800.000	6.600.000
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		
8. Obveze prema zaposlenicima	1.913.270	1.788.296
9. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	1.189.024	2.202.587
10. Obveze s osnove udjela u rezultatu	37.308	34.391
11. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji		
12. Ostale kratkoročne obveze	173.361	114.086
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	212.942	164.853
F) UKUPNO – PASIVA	209.106.165	203.692.299
G) IZVANBILANČNI ZAPISI		

Prilog 8: Koestlin d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 31.12.2017. godine

Naziv pozicije	Prethodno razdoblje		Tekuće razdoblje	
	Kumulativno	Tromjesečje	Kumulativno	Tromjesečje
I. POSLOVNI PRIHODI	191.225.021	44.906.950	189.421.633	46.478.368
1. Prihodi od prodaje	183.422.158	41.145.877	180.290.875	43.552.224
2. Ostali poslovni prihodi	7.802.863	3.761.073	9.130.758	2.926.144
II. POSLOVNI RASHODI	186.367.020	50.715.609	182.918.520	50.579.122
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	158.373	-933.170	1.106.991	1.668.803
2. Materijalni troškovi	140.735.604	36.787.767	140.369.308	37.800.388
a) Troškovi sirovina i materijala	103.406.588	26.886.449	103.959.985	27.570.297
b) Troškovi prodane robe	6.446.382	1.200.353	3.940.739	1.197.648
c) Ostali vanjski troškovi	30.882.634	8.700.965	32.468.584	9.032.443
3. Troškovi osoblja	26.480.473	6.645.226	26.809.659	6.882.408
a) Neto plaće i nadnice	17.246.100	4.347.689	17.663.015	4.548.481
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	5.321.224	1.356.650	5.220.800	1.326.040
c) Doprinosi na plaće	3.913.149	940.887	3.925.844	1.007.887
4. Amortizacija	6.285.993	1.613.285	6.690.735	1.714.101
5. Ostali troškovi	7.692.963	2.694.068	7.341.374	2.198.289
6. Vrijednosno usklađivanje	3.888.999	3.908.433	0	0
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)				
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)	3.888.999	3.908.433		
7. Rezerviranja	80.000		80.000	80.000
8. Ostali poslovni rashodi	1.044.615		520.453	235.133
III. FINANCIJSKI PRIHODI	2.805.126	736.922	1.857.419	464.192
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s povezanim poduzetnicima	445.999	125.819	1.459.284	207.463
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	2.359.127	611.103	398.135	256.729
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjeluj. interesa				
4. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine				
5. Ostali financijski prihodi				
IV. FINANCIJSKI RASHODI	2.236.891	602.769	1.510.485	621.068
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima				
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	2.236.891	602.769	1.510.485	621.068
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine				
4. Ostali financijski rashodi				
V. UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA				
VI. UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA				
VII. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI				
VIII. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI				
IX. UKUPNI PRIHODI	194.030.147	45.643.872	191.279.052	46.942.560
X. UKUPNI RASHODI	188.603.911	51.318.378	184.429.005	51.200.190
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (146-147)	5.426.236	-5.674.506	6.850.047	-4.257.630
1. Dobit prije oporezivanja			6.850.047	
2. Gubitak prije oporezivanja		-5.674.506		
XII. POREZ NA DOBIT	359.469		1.325.619	
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	5.066.767	-5.674.506	5.524.428	-4.257.630
1. Dobit razdoblja	5.066.767		5.524.428	0
2. Gubitak razdoblja		-5.674.506		-4.257.630

Prilog 9: Koestlin d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 31.12.2017. godine

Naziv pozicije	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI		
1. Dobit prije poreza	5.426.236	6.850.047
2. Amortizacija	6.285.993	6.690.735
3. Povećanje kratkoročnih obveza		
4. Smanjenje kratkotrajnih potraživanja	12.467.656	4.806.210
5. Smanjenje zaliha	2.191.612	1.498.084
6. Ostalo povećanje novčanog tijeka		5.670.962
I. Ukupno povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti	26.371.497	25.516.038
1. Smanjenje kratkoročnih obveza	6.565.059	4.752.959
2. Povećanje kratkotrajnih potraživanja		
3. Povećanje zaliha		
4. Ostalo smanjenje novčanog tijeka	14.033.523	
II. Ukupno smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti	20.598.582	4.752.959
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	5.772.915	20.763.079
A2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	0	0
NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI		
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	29.146	1
2. Novčani primici od prodaje vlasničkih i dužničkih instrumenata		
3. Novčani primici od kamata		
4. Novčani primici od dividendi		
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti		
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti	29.146	1
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	4.473.936	5.855.855
2. Novčani izdaci za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata		
3. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti		
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti (021 do 023)	4.473.936	5.855.855
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI	0	0
B2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI	4.444.790	5.855.854
NOVČANI TIJEK OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI		
1. Novčani primici od izdavanja vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata		
2. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi	23.102.131	6.599.602
3. Ostali primici od financijskih aktivnosti		
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti	23.102.131	6.599.602
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica	23.732.927	14.096.233
2. Novčani izdaci za isplatu dividendi		
3. Novčani izdaci za financijski najam	873.845	663.588
4. Novčani izdaci za otkup vlastitih dionica		4.545.750
5. Ostali novčani izdaci od financijskih aktivnosti		
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti	24.606.772	19.305.571
C1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI	0	0
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI	1.504.641	12.705.969
Ukupno povećanje novčanog tijeka	5.772.915	20.763.079
Ukupno smanjenje novčanog tijeka	5.949.431	18.561.823
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	728.811	552.295
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata		2.201.256
Smanjenje novca i novčanih ekvivalenata	176.516	
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	552.295	2.753.551

Prilog 10: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 30.06.2018. godine

Obveznik: KRAŠ d.d. Zagreb			
Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
1	2	3	4
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	001	0	0
B) DUGOTRAJNA IMOVINA (003+010+020+029+033)	002	649.421.983	627.587.872
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (004 do 009)	003	1.188.124	1.484.617
1. Izdaci za razvoj	004	0	0
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	005	574.336	765.461
3. Goodwill	006	0	0
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine	007	0	0
5. Nematerijalna imovina u pripremi	008	584.080	686.982
6. Ostala nematerijalna imovina	009	29.708	32.174
II. MATERIJALNA IMOVINA (011 do 019)	010	544.718.381	529.193.981
1. Zemljište	011	105.476.655	105.425.368
2. Građevinski objekti	012	224.556.401	216.445.084
3. Pstrojenja i oprema	013	132.233.635	122.572.684
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	014	17.269.951	16.275.668
5. Biološka imovina	015	3.076.508	2.928.338
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	016	94.059	172.428
7. Materijalna imovina u pripremi	017	39.969.377	43.609.830
8. Ostala materijalna imovina	018	1.081.904	978.761
9. Ulaganje u nekretnine	019	20.959.891	20.785.822
III. DUGOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA (021 do 028)	020	100.925.819	94.311.728
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	021	0	0
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	022	0	0
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	023	0	0
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	024	0	0
5. Ulaganja u vrijednosne papire	025	289.112	289.112
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	026	83.584.316	76.534.375
7. Ostala dugotrajna financijska imovina	027	17.052.391	17.488.241
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	028	0	0
IV. POTRAŽIVANJA (030 do 032)	029	0	0
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	030	0	0
2. Potraživanja po osnovi prodaje na kredit	031	0	0
3. Ostala potraživanja	032	0	0
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA	033	2.589.659	2.597.546
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA (035+043+050+058)	034	559.103.429	514.581.519
I. ZALIHE (036 do 042)	035	160.507.949	174.732.736
1. Sirovine i materijal	036	69.649.554	52.591.959
2. Proizvodnja u tijeku	037	907.614	15.681.210
3. Gotovi proizvodi	038	42.047.509	55.258.750
4. Trgovačka roba	039	46.921.493	47.019.260
5. Predujmovi za zalihe	040	260.557	3.311.910
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji	041	0	0
7. Biološka imovina	042	721.222	869.647
II. POTRAŽIVANJA (044 do 049)	043	298.531.330	228.186.334
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	044	0	0
2. Potraživanja od kupaca	045	250.618.367	206.035.529
3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika	046	0	1.936
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	047	1.214.163	1.160.063
5. Potraživanja od države i drugih institucija	048	4.010.018	5.422.760
6. Ostala potraživanja	049	42.688.782	15.566.046
III. KRATKOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA (051 do 057)	050	15.385.679	57.219.055
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	051	0	0
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	052	0	0
3. Sudjelujući interesi (udjeli)	053	0	0
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	054	0	0
5. Ulaganja u vrijednosne papire	055	1.080.000	1.080.000
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	056	14.209.408	56.045.729
7. Ostala financijska imovina	057	96.271	93.326
IV. NOVAC U BANC I BLAGAJNI	058	84.678.471	54.443.394
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	059	2.246.629	2.908.711
E) UKUPNO AKTIVA (001+002+034+059)	060	1.210.772.041	1.145.078.102
F) IZVANBILANČNI ZAPISI	061	20.729.045	20.620.741

Prilog 11: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 30.06.2018. godine

I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	063	549.448.400	549.448.400
II. KAPITALNE REZERVE	064	-15.041.057	-15.097.763
III. REZERVE IZ DOBITI (066+067+068+069+070)	065	29.727.556	29.960.963
1. Zakonske rezerve	066	29.727.556	29.960.963
2. Rezerve za vlastite dionice	067	37.418.632	39.214.202
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	068	37.418.632	39.214.202
4. Statutarne rezerve	069	0	0
5. Ostale rezerve	070	0	0
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	071	-5.896.213	-9.762.254
V. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK (073-074)	072	54.834.996	82.114.420
1. Zadržana dobit	073	54.834.996	82.114.420
2. Preneseni gubitak	074	0	0
VI. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE (076-077)	075	29.308.400	9.504.118
1. Dobit poslovne godine	076	29.308.400	9.504.118
2. Gubitak poslovne godine	077	0	0
VII. MANJINSKI INTERES	078	23.429.549	24.194.097
B) REZERVIRANJA (080 do 082)	079	0	0
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze	080	0	0
2. Rezerviranja za porezne obveze	081	0	0
3. Druga rezerviranja	082	0	0
C) DUGOROČNE OBVEZE (084 do 092)	083	173.372.237	178.877.416
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	084	0	0
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	085	0	0
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	086	164.926.812	170.374.693
4. Obveze za predujmove	087	386.509	313.764
5. Obveze prema dobavljačima	088	0	0
6. Obveze po vrijednosnim papirima	089	0	0
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	090	0	0
8. Ostale dugoročne obveze	091	1.105.120	1.086.627
9. Odgođena porezna obveza	092	6.953.796	7.102.332
D) KRATKOROČNE OBVEZE (094 do 105)	093	363.009.098	278.312.168
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	094	0	0
2. Obveze za zajmove, depozite i slično	095	1.467.500	1.469.500
3. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	096	203.097.646	166.485.446
4. Obveze za predujmove	097	37.240	304.821
5. Obveze prema dobavljačima	098	119.170.671	89.813.096
6. Obveze po vrijednosnim papirima	099	0	0
7. Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	100	0	0
8. Obveze prema zaposlenicima	101	12.469.814	13.767.566
9. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	102	17.658.863	18.589.747
10. Obveze s osnove udjela u rezultatu	103	530.097	497.258
11. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji	104	0	0
12. Ostale kratkoročne obveze	105	8.577.267	7.384.734
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	106	8.579.075	17.526.537
F) UKUPNO – PASIVA (062+079+083+093+106)	107	1.210.772.041	1.145.078.102
G) IZVANBILANČNI ZAPISI	108	20.729.045	20.620.741
DODATAK BILANCI (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani financijski izvještaj)			
A) KAPITAL I REZERVE			
1. Pripisano imateljima kapitala matice	109	642.382.082	646.167.884
2. Pripisano manjinskom interesu	110	23.429.549	24.194.097

Prilog 12: Kraš d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 30.06.2018. godine

Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodno razdoblje		Tekuće razdoblje	
		Kumulativno	Tromjesečje	Kumulativno	Tromjesečje
1	2	3	4	5	6
I. POSLOVNI PRIHODI (112+113)	111	448.301.015	246.514.448	443.207.805	220.972.478
1. Prihodi od prodaje	112	444.514.922	245.009.610	439.903.480	218.732.118
2. Ostali poslovni prihodi	113	3.786.093	1.504.836	3.304.125	2.240.362
II. POSLOVNI RASHODI (115+116+120+124+125+126+129+130)	114	431.671.048	238.548.480	428.458.090	214.139.415
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvođača u tijeku i gotovih proizvoda	115	-36.034.610	12.208.838	-28.330.421	-5.827.974
2. Materijalni troškovi (117 do 119)	116	292.350.392	134.661.143	271.049.099	127.194.723
a) Troškovi sirovina i materijala	117	227.657.396	96.925.742	208.986.114	93.849.859
b) Troškovi prodane robe	118	15.200.909	10.310.945	10.130.513	5.631.957
c) Ostali vanjski troškovi	119	49.492.087	27.424.456	51.932.472	27.712.907
3. Troškovi osoblja (121 do 123)	120	130.891.518	68.843.574	140.967.027	70.058.428
a) Neto plaće i nadnice	121	80.031.638	41.717.045	85.279.564	42.228.185
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	122	33.922.329	18.442.479	37.179.120	18.191.547
c) Doprinosi na plaće	123	16.937.551	8.684.050	18.508.343	9.638.696
4. Amortizacija	124	24.811.782	12.381.605	24.464.204	11.731.171
5. Ostali troškovi	125	18.267.808	9.903.357	18.285.534	10.133.103
6. Vrijednosno usklađivanje (127+128)	126	0	0	654.730	647.263
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)	127	0	0	0	0
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)	128	0	0	654.730	647.263
7. Rezerviranja	129	0	0	0	0
8. Ostali poslovni rashodi	130	1.384.358	549.963	1.367.917	202.701
III. FINANCIJSKI PRIHODI (132 do 136)	131	1.676.252	1.122.370	2.120.103	1.295.040
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s	132	0	0	0	0
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s	133	1.327.279	924.917	1.992.314	1.240.705
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa	134	0	0	0	0
4. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine	135	0	0	0	0
5. Ostali financijski prihodi	136	348.973	197.453	127.789	54.335
IV. FINANCIJSKI RASHODI (138 do 141)	137	9.756.540	4.154.691	4.305.306	491.997
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	138	0	0	0	0
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim	139	9.754.362	4.152.840	4.304.645	491.937
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	140	0	0	0	0
4. Ostali financijski rashodi	141	2.178	1.851	664	60
V. UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	142	0	0	0	0
VI. UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	143	0	0	0	0
VII. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	144	0	0	0	0
VIII. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	145	0	0	0	0
IX. UKUPNI PRIHODI (111+131+142 + 144)	146	449.977.267	247.636.816	445.327.708	222.267.518
X. UKUPNI RASHODI (114+137+143 + 145)	147	441.427.588	242.703.171	432.763.399	214.631.412
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (146-147)	148	8.549.679	4.933.645	12.564.309	7.636.106
1. Dobit prije oporezivanja (146-147)	149	8.549.679	4.933.645	12.564.309	7.636.106
2. Gubitak prije oporezivanja (147-146)	150	0	0	0	0
XII. POREZ NA DOBIT	151	1.838.654	956.281	2.295.643	1.415.444
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (148-151)	152	6.711.025	3.977.364	10.268.666	6.220.662
1. Dobit razdoblja (149-151)	153	6.711.025	3.977.364	10.268.666	6.220.662
2. Gubitak razdoblja (151-148)	154	0	0	0	0
DODATAK RDG-u (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani financijski izvještaj)					
XIV. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA					
1. Pripisana imateljima kapitala matice	155	5.924.913	3.539.328	9.504.118	5.703.916
2. Pripisana manjinskom interesu	156	786.112	438.036	764.548	516.746

Prilog 13: Kraš d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 30.06.2018. godine

Obveznik: KRAŠ d.d. Zagreb			
Naziv pozicije	AOP oznaka	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
1	2	3	4
NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
1. Dobit prije poreza	001	8.549.679	12.564.309
2. Amortizacija	002	24.811.782	24.484.201
3. Povećanje kratkoročnih obveza	003	0	0
4. Smanjenje kratkotrajnih potraživanja	004	33.752.299	70.344.996
5. Smanjenje zaliha	005	0	0
6. Ostalo povećanje novčanog tijeka	006	11.020.018	9.006.383
I. Ukupno povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti (001 do 006)	007	78.133.778	116.379.889
1. Smanjenje kratkoročnih obveza	008	35.729.370	48.084.731
2. Povećanje kratkotrajnih potraživanja	009	0	0
3. Povećanje zaliha	010	19.882.137	14.224.787
4. Ostalo smanjenje novčanog tijeka	011	6.132.775	6.831.652
II. Ukupno smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti (008 do 011)	012	61.744.282	69.141.170
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH	013	16.389.496	47.238.719
A2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH	014	0	0
NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI			
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	015	880.727	672.374
2. Novčani primici od prodaje vlasničkih i dužničkih instrumenata	016	0	0
3. Novčani primici od kamata	017	0	0
4. Novčani primici od dividendi	018	0	0
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti	019	9.660.757	7.494.070
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti (015 do 019)	020	10.541.484	8.166.444
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	021	7.117.366	9.910.289
2. Novčani izdaci za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	022	0	0
3. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti	023	18.252.415	42.713.355
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti (021 do 023)	024	25.369.781	52.623.644
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH	025	0	0
B2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH	026	14.828.297	44.457.200
NOVČANI TIJEK OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI			
1. Novčani primici od izdavanja vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	027	0	0
2. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi	028	87.402.434	73.237.983
3. Ostali primici od financijskih aktivnosti	029	17.946.786	0
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti (027 do 029)	030	105.349.220	73.237.983
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica	031	91.348.200	104.402.303
2. Novčani izdaci za isplatu dividendi	032	0	0
3. Novčani izdaci za financijski najam	033	0	0
4. Novčani izdaci za otkup vlastitih dionica	034	6.054.274	1.852.276
5. Ostali novčani izdaci od financijskih aktivnosti	035	369.893	0
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti (031 do 035)	036	97.772.367	106.254.579
C1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH	037	7.576.853	0
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH	038	0	33.016.596
Ukupno povećanje novčanog tijeka (013 – 014 + 025 – 026 + 037 – 038)	039	9.138.052	0
Ukupno smanjenje novčanog tijeka (014 – 013 + 026 – 025 + 038 – 037)	040	0	30.235.077
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	041	54.619.218	84.678.471
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata	042	9.138.052	0
Smanjenje novca i novčanih ekvivalenata	043	0	30.235.077
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	044	63.757.270	54.443.394

Prilog 14: Koestlin d.d. – BILANCA- stanje na dan 30.06.2018. godine

Naziv pozicije	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL		
B) DUGOTRAJNA IMOVINA	122.520.399	125.155.349
I. NEMATERIJALNA IMOVINA	581.669	509.268
1. Izdaci za razvoj		
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	431.069	358.668
3. Goodwill		
4. Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine		
5. Nematerijalna imovina u pripremi	150.600	150.600
6. Ostala nematerijalna imovina		
II. MATERIJALNA IMOVINA	61.659.554	64.326.905
1. Zemljište	3.882.620	3.882.620
2. Građevinski objekti	37.096.594	36.873.991
3. Postrojenja i oprema	14.990.275	14.645.175
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	3.154.398	2.809.681
5. Biološka imovina		
6. Predujmovi za materijalnu imovinu	577.855	2.419.556
7. Materijalna imovina u pripremi	1.957.812	3.695.882
8. Ostala materijalna imovina		
9. Ulaganje u nekretnine		
III. DUGOTRAJNA FINACIJSKA IMOVINA	60.279.176	60.319.176
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	45.308.340	45.308.340
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	14.851.786	14.891.786
3. Sudjelujući interesi (udjeli)		
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		
5. Ulaganja u vrijednosne papire		
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	119.050	119.050
7. Ostala dugotrajna financijska imovina		
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela		
IV. POTRAŽIVANJA	0	0
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika		
2. Potraživanja po osnovi prodaje na kredit		
3. Ostala potraživanja		
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA		
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA	79.573.795	80.509.833
I. ZALIHE	20.570.886	22.853.903
1. Sirovine i materijal	14.511.353	15.128.548
2. Proizvodnja u tijeku	1.268.375	1.902.880
3. Gotovi proizvodi	3.518.257	4.055.466
4. Trgovačka roba	8.762	6.159
5. Predujmovi za zalihe	1.264.139	1.760.850
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji		
7. Biološka imovina		
II. POTRAŽIVANJA	50.942.819	51.988.444
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	13.742.651	14.257.849

Prilog 15: Koestlin d.d. – BILANCA – stanje na dan 30.06.2018. godine

2. Potraživanja od kupaca	33.853.279	35.587.353
3. Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika	0	
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	228.255	238.219
5. Potraživanja od države i drugih institucija	3.107.333	1.893.722
6. Ostala potraživanja	11.301	11.301
III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	5.306.539	5.285.926
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika		
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	4.169.800	4.169.800
3. Sudjelujući interesi (udjeli)		
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi		
5. Ulaganja u vrijednosne papire		0
6. Dani zajmovi, depoziti i slično	5.000	5.000
7. Ostala financijska imovina	1.131.739	1.111.126
IV. NOVAC U BANC I BLAGAJNI	2.753.551	381.560
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	1.598.169	1.295.778
E) UKUPNO AKTIVA	203.692.363	206.960.960
F) IZVANBILANČNI ZAPISI		

Prilog 16: Koestlin d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 30.06.2018. godine

Naziv pozicije	Prethodno razdoblje		Tekuće razdoblje	
	Kumulativno	Tromjesečje	Kumulativno	Tromjesečje
I. POSLOVNI PRIHODI (112+113)	88.556.191	45.658.646	82.223.027	41.206.833
1. Prihodi od prodaje	82.788.745	41.966.476	78.435.752	39.362.175
2. Ostali poslovni prihodi	5.767.446	3.692.170	3.787.275	1.844.658
II. POSLOVNI RASHODI (115+116+120+124+125+126+129+130)	84.930.929	44.236.943	80.444.380	41.029.777
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	385.623	3.097.815	-1.129.303	938.773
2. Materijalni troškovi (117 do 119)	64.521.440	31.297.823	59.910.292	29.061.395
a) Troškovi sirovina i materijala	49.243.452	23.195.966	43.942.286	20.878.598
b) Troškovi prodane robe	889.143	580.693	1.818.870	975.751
c) Ostali vanjski troškovi	14.388.845	7.521.164	14.149.136	7.207.046
3. Troškovi osoblja (121 do 123)	13.174.372	6.569.230	14.504.551	7.268.047
a) Neto plaće i nadnice	8.674.868	4.320.456	9.574.624	4.793.122
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	2.571.188	1.281.306	2.822.720	1.413.761
c) Doprinosi na plaće	1.928.316	967.468	2.107.207	1.061.164
4. Amortizacija	3.274.324	1.652.625	3.085.912	1.545.665
5. Ostali troškovi	3.575.170	1.619.450	3.505.198	1.903.890
6. Vrijednosno usklađivanje (127+128)				
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)				
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)				
7. Rezerviranja				
8. Ostali poslovni rashodi			567.730	312.007
III. FINANCIJSKI PRIHODI (132 do 136)	275.285	119.322	439.039	224.745
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s	168.855	71.146	386.803	193.686
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s	106.430	48.176	52.236	31.059
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa				
4. Nerealizirani dobici (prihodi) od financijske imovine				
5. Ostali financijski prihodi				
IV. FINANCIJSKI RASHODI (138 do 141)	715.847	357.412	487.216	258.413
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima				
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim	715.847	357.412	487.216	258.413
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine				
4. Ostali financijski rashodi				
V. UDIO U DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA				
VI. UDIO U GUBITKU OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA				
VII. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI				
VIII. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI				
IX. UKUPNI PRIHODI (111+131+142 + 144)	88.831.476	45.777.968	82.662.066	41.431.578
X. UKUPNI RASHODI (114+137+143 + 145)	85.646.776	44.594.355	80.931.596	41.288.190
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (146-147)	3.184.700	1.183.613	1.730.470	143.388
1. Dobit prije oporezivanja (146-147)	3.184.700	1.183.613	1.730.470	143.388
2. Gubitak prije oporezivanja (147-146)	0	0	0	0
XII. POREZ NA DOBIT				
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (148-151)	3.184.700	1.183.613	1.730.470	143.388
1. Dobit razdoblja (149-151)	3.184.700	1.183.613	1.730.470	143.388
2. Gubitak razdoblja (151-148)	0	0	0	0

Prilog 17: Koestlin d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 30.06.2018. godine

Naziv pozicije	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
NOVČANI TIJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI		
1. Dobit prije poreza	3.184.700	1.730.470
2. Amortizacija	3.274.324	3.085.912
3. Povećanje kratkoročnih obveza		1.965.843
4. Smanjenje kratkotrajnih potraživanja		
5. Smanjenje zaliha	1.663.077	
6. Ostalo povećanje novčanog tijeka	2.124.873	
I. Ukupno povećanje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti	10.246.974	6.782.225
1. Smanjenje kratkoročnih obveza	691.654	
2. Povećanje kratkotrajnih potraživanja	1.262.755	2.249.273
3. Povećanje zaliha		1.786.305
4. Ostalo smanjenje novčanog tijeka		2.575.120
II. Ukupno smanjenje novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti	1.954.409	6.610.698
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	8.292.565	171.527
A2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	0	0
NOVČANI TIJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI		
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine		
2. Novčani primici od prodaje vlasničkih i dužničkih instrumenata		
3. Novčani primici od kamata		
4. Novčani primici od dividendi		
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti		
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti		
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	1.088.553	3.152.190
2. Novčani izdaci za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata		
3. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti	0	0
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti	1.088.553	3.152.190
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI	0	0
B2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI	1.088.553	3.152.190
NOVČANI TIJEK OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI		
1. Novčani primici od izdavanja vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata		
2. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi	4.321.285	5.643.310
3. Ostali primici od financijskih aktivnosti		
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti	4.321.285	5.643.310
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica	9.629.121	4.514.422
2. Novčani izdaci za isplatu dividendi		
3. Novčani izdaci za financijski najam	338.675	406.366
4. Novčani izdaci za otkup vlastitih dionica		113.850
5. Ostali novčani izdaci od financijskih aktivnosti		
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti	9.967.796	5.034.638
C1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI	0	608.672
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD FINACIJSKIH AKTIVNOSTI	5.646.511	0
Ukupno povećanje novčanog tijeka	8.292.565	780.199
Ukupno smanjenje novčanog tijeka	6.735.064	3.152.190
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	552.295	2.753.551
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata	1.557.501	
Smanjenje novca i novčanih ekvivalenata		2.371.991
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	2.109.796	381.560

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Kraš d.d. –struktura imovine	25
Grafikon 2: Kraš d.d. – struktura prihoda od prodaje.....	26
Grafikon 3: Koestlin d.d. – struktura imovine.....	30
Grafikon 4: Koestlin d.d. – struktura prihoda od prodaje	31
Grafikon 5: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura imovine u 2017. godini.....	34
Grafikon 6: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura prihoda od prodaje u 2017. godini.....	35
Grafikon 7: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura imovine u prvoj polovici 2018. godine.....	37
Grafikon 8: Kraš d.d. i Koestlin d.d. – struktura prihoda od prodaje u prvoj polovici 2018. godine.....	38

POPIS PRILOGA

Prilog 1: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 31.12.2017. godine.....	45
Prilog 2: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 31.12.2017. godine.....	46
Prilog 3: Kraš d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 31.12.2017. godine....	47
Prilog 4: Kraš d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 31.12.2017. godine.....	48
Prilog 5: Koestlin d.d. – BILANCA - stanje na dan 31.12.2017. godine	49
Prilog 6: Koestlin d.d. – BILANCA - stanje na dan 31.12.2017. godine.....	50
Prilog 7: Koestlin d.d. – BILANCA - stanje na dan 31.12.2017. godine.....	51

Prilog 8: Koestlin d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 31.12.2017. godine.....	52
Prilog 9: Koestlin d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 31.12.2017. godine.....	53
Prilog 10: Kraš d.d. – BILANCA- stanje na dan 30.06.2018. godine.....	54
Prilog 11: Kraš d.d. – BILANCA – stanje na dan 30.06.2018. godine.....	55
Prilog 12: Kraš d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 30.06.2018. godine...56	
Prilog 13: Kraš d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 30.06.2018. godine.....	57
Prilog 14: Koestlin d.d. – BILANCA – stanje na dan 30.06.2018. godine	58
Prilog 15: Koestlin d.d. – BILANCA – stanje na dan 30.06.2018. godine.....	59
Prilog 16: Koestlin d.d. – račun dobiti i gubitaka – stanje na dan 30.06.2018. godine.....	60
Prilog 17: Koestlin d.d. – izvještaj o novčanom tijeku – stanje na dan 30.06.2018. godine.....	61

SAŽETAK

U ovom radu je provedena analiza razvoja prehrambene industrije u Republici Hrvatskoj. Analiziran je pojam industrije i industrijalizacije, te je prikazan utjecaj industrijalizacije na Hrvatsko gospodarstvo. Prehrambena industrija je značajna zato što ima egzistencijalnu vrijednost. Hrvatska je bogata prirodnim resursima, zbog čega ima potencijal razvoja u raznim industrijama, a naročito prehrambenoj, ali unatoč prednostima, prisutan je zastoj u razvoju. Razvojem prehrambene industrije povećao bi se gospodarski rast, te bi se otvorio veći broj radnih mjesta, čime bi rezultiralo većom količinom izvoza, a manjom količinom uvoza. Dodatno je analizirano poslovanje dioničkog društva Kraš i dioničkog društva Koestlin. Analizirana dionička društva, su demonstrirala pozitivan financijski rezultat, te su prepoznata kao vodeća društva u konditorskoj industriji.

Ključne riječi: *industrija, industrijalizacija, gospodarski razvoj, Kraš d.d., Koestlin d.d., prehrambena industrija*

SUMMARY

In this work it is conducted an analysis of a food's industry development in the Republic of Croatia. The term industry and industrialization is also analyzed, and it is shown how the industrialization is having an effect on the Croatian economy. The food industry is significant because it has an existential value. Croatia is rich with natural resources, therefore it has a potential development in different industries, particularly food's industry, but despite all the advantages, a standstill is present in development. By the development of food's industry, it would result in the increase of the economic growth, also a higher quantity of jobs, which would result in higher quantity of export and less quantity of import. Additionally it is conducted an analysis of business in a stock company Kraš and stock company Koestlin. Analyzed stock companies, have demonstrated a positive financial outcome, and also they are recognized as a leading companies in confectionery industries.

Keywords: *industry, industrialization, economic development, Kraš d.d., Koestlin d.d., food industry*